

CIRKEV A MODERNÉ MYŠLIENKOVÉ PRÚDY

NAPÍŠAL IMRICH PROCHÁČKA

VYDAL SPOLOK SV. VOJTECHA

ODTISK DRUHÝ

TRNAVA 1925

ČÍSLO PODIELOVÝCH KNÍH 139

TLAČOU KNÍHTLAČIARNE SPODKU SV. VOJTECHA V TRNAVE

CIRKEV A MODERNÉ MYŠLIENKOVÉ PRÚDY

NAPÍŠAL IMRICH PROCHÁČKA

VYDAL SPOLOK SV. VOJTECHA

ODTISK DRUHÝ

TRNAVA 1925

ČÍSLO PODIELOVÝCH KNIH 139

TLAČOU KNÍHTLAČIARNE SPOJKU SV. VOJTECHA V TRNAVE

Nihil obstat.

Tyrnaviae, die 10. febr. 1920.

Dr. PAULUS ŽIŠKA, m. p.
ensor dioecesanus.

Nr. 1333/920.

Imprimatur

Datum Tyrnaviae, die 16. febr. 1920.

FR. RICHARDUS OSVALD m. p.
vicarius generalis.

ÚVODOM

Katolícka Cirkev bez pochyby je jedným z najvielekolepejších diel sveta. Podivný je už i jej vznik. Povstala takmer z ničoho. Jej zakladateľ sa narodil v svete neznámej jaskyni, aby už týmto predzvestoval svetu, že on k založeniu svojho duševného kráľovstva nepoužije prostriedkov, upotrebovaných mocnými tohoto sveta. A jeho kráľovstvo sa predsa rozšírilo po celom svete. A keď sme podivným nazvali jej vzniknutie, ešte divuhodnejším môžeme nazvať jej trvanie. Tristo rokov útočila na ňu násilná moc pekla. Chceli ju utopiť vo vlastnej krvi. Ale zvíťazila, prežila dobu násilia a krvavých prenasledovaní. Potom útočili na ňu kacíri, nie zbraňou kovú, ale zbraňou osočovania, hany a pomlúv. Aj ten nápor prežila. Z povodne, z bahna pomlúv vyšla čistejšia. Splnily sa na nej prorocké slová, že všetko zlé podujmú proti nej, ale ani brány pekelné ju nepremôžu. Zo slov jej Zakladateľa je isté, že útoky tieto neprestanú, trvať budú dokiaľ ona bude trvať. Aj včul sa opakujú, hoci nie hrubou zbraňou, alebo surovým osočovaním, viac jemnými intrikami, salonnými figlami.

Duch našich časov je aspoň zovnútorne jemnejší. V mene vedy, kultúry (vzdelanosti), slobody, blahobytu broja proti nej. Opisujú Cirkev, ako zatúť nepriateľku vedy, kultúry, slobody, pokroku a nasledovne blahobytu ľudského. Vynášajú nad ňou ortiel smrti, odopierajú jej právo jestvovania. My však, hoci zaznani, ale predsa šťastní jej synovia a dcéry veríme, že ona je tou, čím ju Boh Spasiteľ nazval, kráľovstvom božím, kráľovstvom nebeským na zemi, tojest takou uzaviz-

ňou, ktorá zemský život človeka môže premeniť v nebeský. Ona je tá evanjeliumská roľa, skrývajúca v sebe klenot, čo bohatí dušu nebeskými statkami. Koráb, čo dušu našu na vlnách zemského života nesie do prístavu nebeského. Ona má trvať na veky, lebo od Zakladateľa svojho má slúbenú večnosť. Za to nemôže byť škodlivá, tým menej zbytočná. Darma jej prorokujú koniec v mene vedy, kultúry, politiky, socializmu, liberalizmu a hocakého izmu, lebo tej potrebe ľudskej, ktorej ona vyhovuje, tamtie vyhovieť nemôžu. To je túha a tieseň duše ľudskej po nepominúcej kráse. Táto túha a tieseň je večná, a zato aj trvanie Cirkvi je večné.

CIRKEV A VEDA

Prvé proroctvo o zániknutí Cirkvi sa ozýva v mene vedy. Prívrženci vedeckého svetonázoru takto prorokujú: Cirkev dotiaľ má povolanie, pokiaľ veda nepríjde všetkým tajomstvám prírody na stopu, dokiaľ vŕaj ľudia neprídu na vedomie toho, že na svete všetko dľa zákonov prírody sa deje, vyvinuje. Keď budú ľudom všetky taje prírody známe ako jeden krát jeden, vtedy prestane vliv Cirkvi na ľudí, miesto viery nastúpi veda, miesto náboženstva osveta. Cíti to vŕaj i Cirkev a zato schválne ponecháva svojich veriacich v nevedomosti, aby predĺžila svoj život. Jej živlom je nevedomosť a tma.

Falošné zásady, falošné závery. Hrubý omyl je, že by veda kedy mohla diskreditovať (znehodnotiť) učenie Cirkvi. Čo je základ učenia cirkevného? Na čom sa zakladá viera v Boha? Na tej nesklátnej a nevyvratnej pravde, že ako na svete všetko z druhej, z predošlej príčiny má svoj pôvod, tak i svet má pôvod od inej bytnosti. Po druhé, učenie cirkevné o jestvovaní Boha sa zakladá na tej tiež neodtajiteľnej pravde, že kde je sriadenosť, tam je i Riaditeľ. Viera v Boha spočíva na vedeckom základe. Môže pokrok vedy túto vieru znehodnotiť? Nemôže. Lebo každý nový objav učencov len potvrdí vieru v múdru sriadenosť sveta. Príkladom sa najpádnejšie vysvetlí naše ponímanie tejto veci. Po dlhom hŕtaní a študovaní letu vtákov vynášli technici lietací stroj. Môže tento vynález diskreditovať vieru? Je správne takéto odôvodňovanie: Lietací stroj je tvorbou dlhého štu-

dovania a skúmania, o mnoho dokonalejší vták však nie je dielom umnej Stvoriteľskej ruky? Nie je správnejšie toto odôvodňovanie? Keď k zostaveniu lietaceho stroja bolo potrebné dlhé študovanie a nevšedný um, aký ~~um~~ bol potrebný k stvoreniu oných nesčíselných živých letákov, ktorí už vtedy lietali, keď sa o lietacom stroji žiadnemu ani nesnilo. Potom títo vedátori si myslia, že veda je jediným hýbadlom života. Oni si namyslia, že duša človeka má len jednu túhu, túhu poznania. V duši človeka sú však aj iné túžby, túžba po nepominuteľnom blahu, túžba nesmrteľnosti. Neveriaci učenci povedia na tieto túžby a nádeje, že ony sú púhy prelud, sebaklam, že koniec človeka je hnoj, hnis, blato. Vo vtáku žije tušenie po teplých krajoch, v ktorých jakživ nebol. Pudný týmto tušením vyberie sa v krajšie kraje a nesklame sa. Len človek by sa mal sklamať v svojom tušení o jednej krajšej vlasti?

Potom v človekovi spia zárodoky rôznych zlobných vášni, ktoré mu môžu byť vrahom, hrobom, keď im bez ohľadov vyhovie a ktoré mu klamnú nebesia sľubujú. Koľko sebazaprenia žiada zúzdanie oných zhubných vášni! Ale načo zapierať seba, keď zem naša dľa učenia vedy koniec koncov vystydne, všetok život na nej pomrzne, a hviezda-zem, ako obrovský ľadový hrob sa bude točiť vo vesmíru? Nie! Veda, hoc ako ďaleko pokročí, nenahradí vieru, náboženstvo, lebo duša človeka má také ťahy, nároky, želania, ktoré chladnou a suchou vedou sa ukojiť nedajú.

Hlásatelia jednostranného vedeckého svetového názoru zabúdajú i to, že cieľom človeka je nie vedieť nazpamäť neviem koľko kníh, ale vedieť žiť vo všetkých okolnostiach a ťažkostiach života, charakterným, čestným, spravodlivým životom. To je cieľ človeka. A k tomuto cieľu vychovávať je údelom Cirkvi.

Tomuto svojmu Bohom danému povereniu zodpovedala a zodpovie Cirkev majstrovská. Nech nám ukáže bezbožnovedecká výchova takých charakterov zo svojej školy, akých doviedla Cirkev vychovať, už či

z vysokej šľachty, či i z najnižšej vrstvy ľudu. Vie ukázať lupičov a defraudantov. Veda bez viery nezosľachtí, ale zpotvorí a sopsí duchom obdareného človeka. Že túto diabolskú vedu zatracuje Cirkev a varuje od nej svoje dieťa, to je celkom prirodzené a múdre.

Lebo takáto veda je ku zkaze a nie k blahu človečenstva. Je nie veda, ale zavádzanie, nie svetlo, lež tma. Od takejto vedy chráni nás Boh! Takejto vedy Cirkev zostane navždy protivnicou a bičovnicou. Veda je vzácny dar Boží, povyšujúci človeka nad zver. Zvieria je neschopné vedeckého bádania, tak ako je neschopné viery. Dvoma týmito krýdlami len človeka obdaril Boh, aby sa ich pomocou povzniesol k Bohu. Cirkev si obe tieto mohutnosti váži ako Božie dary. Nezakľná vedu. Len to prizvukuje, aby človek rovnakou starostlivosťou pestoval obe duševné mohutnosti. Odrežte duši ľudskej krídlo viery, a ona spadne ako šípom ranený orol. Jej život bude bofastné trepotanie a vajatanie, lebo ste ju olúpili o jej chlieb. Ako odstrelené krídlo nenahradí vtákovi žiadna ľudská veda, tak ani vieru nenahradí človekovi žiadna veda.

Preto Cirkev s istotou hľadá do budúcnosti, lebo vie, že duši človeka nestačí zem, ako orlu nestačí krk. A na veky zostane hrdá na to, že sa jej dostal od Boha úkol, učiť lietať k nebeským výšinám najjasnejších orlov a najkrajšie orlice — duše ľudské.

II.

CIRKEV A KULTURA

Teda veda nemôže vyvrátiť pravdivosť náboženských náuk, lebo každé nové vedecké objavenie je novým potvrdením múdrego zariadenia sveta. Tým menej môže nahradiť človekovi vieru. Preto, lebo nie veda je hýbajúcou silou života, ale túha večne neuspokojeného srdca po blaženosti. Toto večne nespokojné ľudské srdce nie po vede ťaží, lež po rozkoši bez

konca. Ťažište ľudského života je nie v rozume, ale v srdci. A srdce človeka napriek múdрым výstrahám rozumu hľadá blaho na úkor vlastný a na úkor svojho bližného. Kofkých nešťastí, slz, hrôz a krveprelievaní bola príčinou už táto až šialenosťou hraničiaca neukojenosť ľudského srdca. Uznajú i hlásatelia púhovedeckého svetonázoru, že pri zakladaní životného šťastia srdce má veľké slovo, že túhy jeho nie je možno nevšimnúť si. I to netaja, že uvoľnené a rozvzatrené vášne spotvorí človeka na strašnú, až krvožížnivú zver, a že tieto krvochtivé vášne treba upútnať. A čím chcú zvieracie vášne upútnať? — Umením, kultúrou, vzdelanosťou. Človek si má vraj fantáziu, svoju obrazotvornosť sýtiť krásnymi dielami rôznych umení. Má sa kochať v krásnych obrazoch veľkých maliarov, v hudbe, v speve, v krásach prírody, krajov. Tieto veci sa vraj spôsobili túhu srdca po blaženosti vyhovieť, svornosť jeho zjemniť.

Tento smer menujú prácou kultúry, vzdelania. Kultúra (vzdelanosť) má prevziať úlohu Cirkvi. Keď sa kultúra stane všeobecným imaním človečenstva, nastane koniec Cirkvi. Koľko viery môžeme dať tomuto proroctvu? Môže voľakedy kultúra nahradiť vieru? Prv, než odpovieme na túto otázku, ustálime, v čom záleží kultúrnosť. Kultúrnosť nezáleží v poznaní diel básnikov a románopiscov. Ani v pôsoblosti vedieť sa kochať v obrazoch povestných maliarov, v skladbách hudobných skladateľov. Nie! Základ a vrchol vzdelanosti je charakternosť ducha a jemnosť srdca. Nepoškvrnený charakter, od vškovej surovej špiny čisté ruky, — to vrchol všetkej vzdelanosti. Vychovávať charakter, vzdorujúce všetkým podlým pokušeniam, to je najvyšší ideál vzdelanosti.

Ale k tomu povolaniu je len taký vychovávateľ spôsobilý, ktorý do kostí a špičiek je preniknutý tým presvedčením, že čestný, charakterný život je jedinou a výlučnou úlohou človeka. Že keď ti treba k vôli nenaštrbeniu tvojho charakteru pracovať do krvepotu, pracuješ do krvepotu. Keď treba trpieť, trpiš do schranutia posledného nervu. Keď treba obetovať, obetuješ imanie i samý

život, len dušu zachovaj čistú. Ukážte mi vychovávateľa, ktorý má odvahy s takouto požiadavkou vystúpiť pred svojich chovancov. Svet za dvetisíc rokov mal toľko mienok o životnom ciele života. Raz sa smial všetkej nauke o česti. Iný raz dúfal vo vyšom určení človeka. Len názor Cirkvi o určení človeka sa nepremenil. Ktorá škola, ktorý vychovávateľský smer sa môže odvolávať na také úspechy na poli výchovy, ako Cirkev?

Ba čo nám hovorí o česti, o charakternosti? Charakterov vychovávať, to jej ambícií nedostačilo. Svätí a svätice, títo anjeli v ľudskom tele, nesčíselní mučeníci, obetovavši život a krv, sú svedkami jej úspechov. Charakterov vychovávať, to jej chlúbe nedostačilo. Jej chlúbou je: chovať anjelov pre nebe, zdroje požehnania pre zem, predmety radosti pre Boha. To jej chlúba, jej monopol, jej výhradné právo, na ktoré od svojho božského Zakladateľa dostala patent. A akou potravou vychováva vzory česti a svätosti? Potravou božskej viery, anjelským pokrmom tela a krvi Kristovej, nebeským učením Syna božieho. Hovorí, že keď sa kultúra dostane i do najnižšej vrstvy ľudu, vychovávacie prostriedky sa stanú zbytočnými. Ale však heslo kultúry nie je nové. Kultúra má veľkú minulosť.

Starobyľí Gréci a Rímania stáli na vysokom stupni vzdelanosti. V niektorých odvetviach umenia, ako v stavbe, sochárstve prevýšili dnešných umelcov, spisy gréckych a latinských spisovateľov dosiaľ sa učí mládež vo školách. A tá vysoká kultúra ich nedoviedla zachrániť od záhuby. Aj teraz, keď vzdelanosť nie je spojená so silnou vierou v nadzemské povolanie človeka, len šudierov vychováva. Aký rozdiel je medzi nevzdelaným postavačom, ktorý pri lesnatých hradských olupuje počestných a medzi jedným, salonným bankovníkom, ktorý figliarskym spôsobom padelá milióny? V podstate nie je medzi nimi žiadneho rozdielu. Rozdel je len v spôsobe, že tamten to robí hrubým spôsobom, tento jemným. Nie, vzdelanosť bez viery nevyplieni z človeka zbojnú vášne, len prostriedky, figle zbojstva zjemnie.

Ale vraj majstrovské diela krásneho umenia vo veľkej miere zjemnia city srdca, a keď ľud si bude vedieť cenit pôžitok, poskytovaný umením, umenie prevezme úkol náboženstva. Je pravda, že umenie veľmi zošľachťujúce pôsobí na človeka. Pohľad na krásny obraz vzbudí v človekovi túžbu po polepšení, pohľad na veľkolepú stavbu pozdvihuje človeka v šlachetné svety, v ideálne výšiny. Ale ktoré umenie má takéto srdce zošľachťujúce, dušu pozdvihujúce účinky? Umenie umelcov preniknutých vierou a bážňou božou. Akonáhle umenie zanechá pôdu viery, sklzne do bahna, a miesto zošľachťovať dušu človeka, opíjzlostami a hmotárstvom, len zvieratstvo kŕmi v človekovi.

Nositelia kultúry teraz začínajú budiť zaujatosť v ľuďoch ku krásnemu umeniu, kdežto Cirkev od stárokov pôsobí v tomto smere.

Toľko obetí doniesla v záujme umenia, koľko žiaden jednotliviec a ľudská organizácia nedoniesla. Otvorene mala chrámy, tieto divy umenia tomu najbiednejšiemu žobrákovi. Chcú pozdvihnúť dušu ľudu veľkolepými stavbami. Ale ktoré svetské stavby sa dajú porovnať s katolíckymi katedrálami či do krásy, či do veľkoleposti?

Chcú zošľachtiť ľud krásnymi obrazmi, ale však v katolíckych chrámoch také obrazy vidieť, ako nikde inde. Pohľad na ne viac pohne srdcom, ako tisícstranová kniha. Hudba a pieseň cirkevná unáša dušu človeka v nebeské oblasti. Sochárstvo? Pohliadni na umučené telo, na rozpiate ramená Kristove a tane ti srdce ľútosťou, kolená sa nevdojak sohnú, ústa rozochvene šepocú: Bože môj a všetko moje! S kráľovským žalmostom môže hovoriť: milovala som ozdobu domu tvojho. Takto koná Cirkev prácu kultúry už dvetisíc rokov. A to bez bubna, bez chvastania, a nie slávu svoju hľadá tou prácou, ale slávu Boha a spásu duší.

III.

CIRKEV A SLOBODA

Nie je malý počet tých, ktorí v mene slobody broja proti Cirkvi. Títo nechovajú v sebe také ružové nádeje, ako vedátori a nositelia kultúry, ale predsa sú naladení proti nej. Nebezpeční sú preto, lebo veľmi vášnymi heslami pracujú; heslami slobody a práva. Heslo slobody a práva zostane vždycky vášnym, lebo slobodným každý chce byť, zato sú pracujúci heslom slobody nebezpeční protivníci. Kto zná istú ustanovizeň predstaviť za nepriateľku slobody, ten vyhral hru. Vedia to protivníci Cirkvi, a zato nezameškajú dľa toho receptu náladu robiť. Sloboda je dvojnásobná: osobná a politická. Cirkev je vraj nepriateľkou oboch slobôd. Bojí sa vraj každého uvoľnenia, každého voľnejšieho hnutia. Ako skala zadusí klíčky zafahutej trávy, tak zafahne ona klíčky slobody. Má vraj tisíc a jeden nenávidených zákonov a paragrafov, ktoré ohradia pôsobnosť túžiacej duše, ako drát klietky uväzneného vtáka. Darmo chce letieť, kde ho prúd slobody ťahá, z každej strany sa uderí do zákazného stĺpu paragrafu. Každý voľný let duší prekazuje. A títo svoju dušu ubíjajúcu prácu začne, akonáhle sa otvára rozum malého dieťaťa. Sotva počína užívať svojho rozumu, už mu hučí do uší: to neslobodno! To je hriech, to je hriech!

A čo činí vraj s osobnou slobodou človeka, to činí i s jeho politickou slobodou. Je zo zásady proti každému rozšíreniu politických práv.

Koľko je pravdy v týchto trúchlospevoch? Sú prívrženci katolíckej Cirkvi takí pošutovania hodní väzni, ktorí za každým krokom zavadia do kameňa zákona? Je pravda, my katolíci sme od útleho veku vychovávaní v úcte ku všetkým zákonom, nie len k cirkevným, ale i k svetským. Pri našich cestách často vidieť stĺpy zákonov, ako pri hradských zápisné stĺpy, ukazujúce smer cesty. Ale my vieme, že ony sú nie postavené na

ujmu nášho šťastia. Vieme, že ony sú na našu ochranu postavené. Sú to ochrané zábradlia pri ceste, vedúcej nad priepasťou večnej, často aj časnej zlkazy. I to je pravda, že často slyšíme ľudskej pýche nelfahodiace slová: neslobodno, zakázano. Ale sme istí v tom, že tie slová sú slová milujúcej, starostlivej, o spásu našu sa chvejúcej matky.

Na dolnej zemi, po nižinách dlhšie zostane voda vyliatych riek, z ktorých sa utvárajú mčariny, mláky. Žaby zatiahnu površie mláky okrehkom. Vietor nanosí na to piesku a rozličné semená. V teplej, kyprej pôde vykľeje semä. A utešená zelená tráva, milé poľné kvietky vábíu počestného k odpočinku. Pre nezkúsenca hotová smrť. Trávník sa otvorí a pochová svoju obeť. Dobrí ľudia k týmto trávníkom postavili výstražné tabule. — Tak hľadáme na výstražné tabule zákonov Božích, ako počestný na výstražné tabule vodných trávníkov, slubujúcich oddych a dávajúcich smrť.

Nápadné je, že títo páni sa veľmi oduševňujú za podmanenie prírody pod rozum. Za správne uznajú podmanenie síl prírody, lebo sily prírody slepo účinkujú. Rozvodnená rieka nehľadí na to, že roľník má ešte na lúke skosené seno, ale zaleje všetko. čo môže. Zmarí nádeje hospodára, nechajúc po sebe kaluže, bahno. Ai vášne rôznych hriechov sú slepé, ako rozvodnená rieka, zaplavíu ho, keď nenajdú v ceste hate zákonov, zanechajúc po sebe kalužu, puch. Čo je pre rozvodnievajúcu riekú haf, to je kresťanovi zákon boží.

Jednu námietku netajíme, že katolícka Cirkev právo zlosti, bezuzdnosti, surovosti, násillia neuznáva, ale vždy a všade biľaguie. Netrpí chvastúnstvo hriechu. Neúprosne ich bičuje, a varuje od nich svoje jahňatá, ako lekári zdravé obecnstvo od nákazných chorôb. Nedbá, keď ju za to i zníatočnickou prezvú. Robí tak pre dobro ľudstva, aby v spoločnosti nevúvodili bezočivci, havkáči, ľudia s tvárou slonovej kože, edtisnúci ľudí činných, záslužných a pracovných.

Ani to nejdeme tajiť, že katolícka Cirkev od útlosti

v prísnom duchu vychováva svoje dietky. Že už vo veku detských hier zasieva do ich otvárajúcich sa dušičôk fažké zrná vážnych právd. Avšak nie úmysel týrania-mučenia ju vedie v tom cvičení. Nie. Pred myslou jej tanú smutné obrazy otroctva duševného, polutovania hodné obete rôznych vášni, opilstva, smilstva, zášti, závisťi, surovosti, tejto kľatby svojich rodín, detí, vrstovníkov, ktorí by radi shodili ohavné putá opravdivého otroctva, ale nemôžu pre nedostatok duševnej sily. Pri pohľade na tieto smutné obete obnovuje pred božským Zakladateľom silné predsavzatie, že ratovať bude duše a oslobodzovať z krušných pút otroctva s najväčším napnutím svojich síl. V každej útlej duši vidí otvárajúci sa ružový púčok. A jak sa chveje pri myšlienke jej materinské srdce, že ho víchor vášni predčasne ztrhne, zlomí, jej úpal náruživosti spáli! Vidí v nich dedičov nebeského kráľovstva, vyvolených synov božích, ako sa rmúti, že knieža zlosti ich urve. Takto vytrhuje už kľíčky buriny, aby burina nezahľušila túto krásnu božiu záhradku. Toto nie je otročenie. To je svätá práca za slobodu ducha, za vymanenie z najnižšieho otroctva, otroctva duše. Takýchto voľných otrokov čím viac prajeme svetu. Ich sloboda je sloboda v prachu plaziaceho sa hada. Naša sloboda je sloboda v azurnom blankyťe poletujúceho škovrána. Ich sloboda je sloboda na všetky strany skri-venej palmy, naša sloboda je sloboda kráľovskej jedle, rastúcej k výšinám oblačným. Ich sloboda je sloboda rozvodnenej rieky, naša sloboda je sloboda regulovanej rieky, bežiacej rovno ku svojmu cieľu.

Sme i sluhami. Naše služobníctvo nie je ponižujúce, ale povyšujúce. Sme sluhami najšľachetnejšieho kráľa, na ktorom žiadnej ľudskej vady niet. Naše služobníctvo je služobníctvo dietok k najlaskavejšiemu Otcovi. Sme otrokami jedného kopiou otvoreného srdca, plápolajúceho plameňom nesmiernej lásky. Sme rabmi dvoch prebodontých rúk. Ó, jaké to presladké rabstvo! Sme spútanými čarožiarou milujúcich očí, a jak blaženo je v ich kúzlokruhu nepohnuto stáť, len v duši čuť slastiľný roz-

hovor. Kiežby celý svet bol účastným blaženosti toho rabstva! Kiežby čím viacerí mohli hovoriť, čo povedala sv. Agneša pohanskému sudcovi, pýtajúceho sa, či sa nehanbí čo šfachetná deva, nazývať sa služobkyňou ukrižovanca. Nie — odvetila — lebo slúžiť Kristovi znamená kraľovať. Cirkev cvičenie sa v sebazaprení menuje panovaním nad sebou. Áno, Bohu slúžiť znamená panovať, viac kraľovať, tu v časnosti a tam vo večnosti.

IV.

CIRKEV A SOCIALIZMUS

Medzi myšlienkové prúdy, ktoré sa nevedia spriatelíť s Cirkvou patrí i socializmus. Jeho nenávidenie Cirkvi je náruživéjšie. Nezamešká použiť žiadnej príležitosti, žiadneho spôsobu, aby svoju bezúzdnu zášť nevyliat na ňu. Socializmus je takrečeno všestranný nepriateľ Cirkvi. Dokiaľ totižto ostatným protivníkom Cirkvi jedna lebo druhá vec sa nezdá pri Cirkvi, že tí zachovajú v boji proti pravidlám aspoň zovnútornej slušnosti a vzdelanosti, socializmus však za dovolené drží každú zbraň: lož, surovosť, osočovanie, utrhačstvo, posmech, násilie. A prečo je socializmus takým zatým nepriateľom Cirkvi? Preto, lebo — vraj — Cirkev je najzlomyselnejšou nenávisťou ľudského blahobytu. Dľa socializmu terajšie hospodárske zariadenie je najvyšš nespravodlivé. Do neba volajúcou krivdou menujú terajšiu majetkovú nerovnosť, nedostatok u väčšiny ľudu, prepych a hojnosť u šťastencov osudu, tejto krivde treba za každú cenu zadosť urobiť. Toto je učenie socializmu o majetkovej politike štátu.

A, čo je učenie Cirkvi? Azda zavádza svojich veriacich v tomto bode, nahovoriac im, že vo svete ide všetko v najkrajšom poriadku? Že na svete niet žiadnej nespravodlivosti, žiadnej krivdy? Či nevyučuje až príliš často nespravodlivosti, ktoré sa dejú vo svete? Nepopiera, že vo svete je mnoho biedy a nedostatku. Ale

kedy učila Cirkev, že sa nesmieš usilovať vyviaznúť z nich? Kedy učila, že páchaš hriech, keď sa staráš o polepšenie svojho stavu, ovšem čestnými prostriedkami? Práve tak odporúča svojim synom a dcéram, ako modlitbu, ba za porekadlo má: statočná práca, ako modlitba. Setrivosť tak chváli, ako odporúča almužnovanie. Nevyškrkla z Evanjeliuma ani včas najväčšej nevoľnosti vyhrážku Spasiteľovu: Beda vám boháčom! Potom nie je ani to pravda, že bieda a núdza sú najlepšou pôdou pre účinkovanie Cirkvi, lebo kde je bieda a hlad, tam je zúfalosť. A zúfalé duše sú zlou pôdou pre semeno viery a nádeje. Vzpomeňte si len na hŕby nescíselných žobrákov, ktorých vidáte na rôznych pútnych miestach. Sú to pádne vzory bohaprázdnosti. Uprostred ciest melú ústami svoje otčenáše, aby vydrancovali od pútnikov hodne grajciarov a potom hajda do krčmy. Tam sa opijú, nadávajú a hrešia. Väčšia čiastka z nich žije v nemravnosti. Keď sa vyspia, idú zasa ukazovať svoje „rany“. Je takáto žobrač dobrá pôda pre účinkovanie Cirkvi? Dajú sa takto priviesť ku kresťanskému životu? Ani reči.

Mohli by však povedať socialisti, že Cirkvi je priaznive veľkostatkárstvo, a nie sice žobrajúci, ale chudobný ľud, pre svoju chudobu ponížený. Ani duša takého ľudu nie je pre účinkovanie Cirkvi priaznivou pôdou. Lebo takýto ľud je vystavený stálemu pokúšaniu siahť po cudzom. A keď je k tomu tento veľkostatkár zlý kresťan, ohromná je tá duševná škoda, ktorú svojim príkladom zapríčiňuje. Ak celkom ináč to vypáda v obciach, kde niet veľkého majetku, ale samých malých zámožných hospodárov!

Tam v rodinách panuje dobrobyt, v dušiach mier. A tento dobrobyt a mier ďakujú svojej zámožnosti a usilovnosti. Oni to však ináč a krajšie povedia: Ďakovať Pánu Bohu dobre sa máme. Svalnatý, statočný mužský, milé, bohabojné matky a manželky, úctivá a stydlivá mládež, zdravé a veselé dietky — to pôda pre účinkovanie Cirkvi. Po nedelách a sviatkoch nabytý kostol s krásnym, nie paradne ale vkusne oblečeným ľudom, kto-

rému čvčenie sa v náboženstve je duševnou potrebou a spolu duševnou rozkošou, to radosť pre kňaza. Statočnosť taká, že si ľudia bez obavy nechávajú cez noc vonku hospodárske nástroje.

Ako by mohla byť Cirkev nepriateľkou ľudského blahobytu, keď vie, že hlad robí na jednej strane zločincov, prílišné bohatstvo, bezbožných zhýrelcov na druhej strane. Prečo by mala byť cirkev protivnicou pohybu, ktorý si predsavzal podvihnúť blahobyť ľudu? Keď (ako sme videli s uvedených príkladov) sa záujmy náboženstva tak pekne shodujú s blahobytnými záujmy ľudu? Čo je teda nervoznej srditosti socialistov do Cirkvi? aká protiva je medzi týmito dvoma súpermi? Prečo sa nemôžu smieriť? Preto, milý priateľu, lebo socializmus učí, že terajšie nepravé sociálne polozenie ľudu len pomocou násilia, revolúcie a krvipreliaťia sa dá zmeniť. Toho dňa vraj svitne zora všeludskej slobody, lepšej budúcnosti, keď padnú hlavy terajších vladárov. O novej potope sveta snívajú, v ktorej však nie voda, ale krv dosavadných tyranov sa bude liať. Krv, červená krv. Zato si vyvolili červenú barvu za barvu svojej strany, Zato sa menujú červení socialisti. Na tento bod sociáldemokratickej strany nemôže dať Cirkev svoje schválenie, lebo tým by prišla do priamej protivy s poslaním Kristom jej daným.

Socializmus sa hrubo mýli, keď myslí, že terajšej núdzi hospodárskeho polozenia ľudu revolúciou sa dá odpomôcť. Príčiny krušného hospodárskeho polozenia ľudu sa dajú i pokojnými prostriedkami odstrániť. Tie prostriedky sú spravodlivé sociálne zákony. Zákony však závisia od zákonodarcov. Akí sú zákonodarcia, také sú zákony. Nech si volí ľud spravodlivých mužov, svojich adí za vyslancov, ktorí majú v srdci blaho ľudu, tak sa odstránia príčiny sociálneho zla. Proti takémuto socializmu Cirkev nemá žiadneho veta, takémuto socializmu len „Boh zdrav!“ môže priať.

CIRKEV A MRAVNÁ DOKONALOSŤ

Nie malý počet je tých, ktorí nenávisť prechovávajú v srdci oproti Cirkvi s tým odôvodnením, že Cirkev nevie také ideále poskytnúť novovekému človekovi, ktoré by ho pobádaly k vyššiemu, vznešenejšiemu životu. Že Cirkev dovedla civilizovať stredoveké národy, ale mravne vzdelanostným nárokom kultúrnych národov vyhovieť nie je schopná. Ona vraj svojimi starosvetkými spôsobmi nepomkne do predu dielo duševného zdokonalenia človečenstva. Ona vraj nepostupuje a neodstupuje od svojich skamenelých formalít a náuk. vždy len tie staré myšlienky podáva svojim veriacim, kým svet obrovskými krokmi kráča vpred, ona a jej veriaci zostávajú. A zato v mene pokroku ju chcú vytisnúť z verejného života, hlavne zo škôl, ako Francúzi. Tento proticirkevný prúd sa menuje pokrokárstvom.

Je to pravda, že katolícka Cirkev nie je spôsobilá napomáhať človeka v diele duševného zdokonalenia, že jej sviatosti, bohoslužby, kázania sú jalovými vychovateľskými prostriedkami? Že veriaci katolíci stoja na nižšom stupni mravnosti, ako pokrokár? Že pokrokárstvo na väčší stupeň dokonalosti vie vyšvihnúť človeka, ako Cirkev?

Isté je, že v človekovi žije nevyhladiateľný cit nadzverského povedomia a túha po duševnom zdokonalení. Človek vždy i v dobe najväčšej mravnej zvrhlosti za vyššieho sa považuje od zvierata. Česť a dobré meno si takou odhodlanosťou bráni, ako telesný život a majetok. Dáva pozor na seba, na zovnúťorný vkus, na vystúpenie, aby neurazil cit spoločných. Ale všetko toto vyžaduje samokázeň, samoparovanie. A zato cvičenie sa v samokázi i pokrokárska škola má v svojom programe. Ba chlúbi sa, že ona vie vychovávať dokonalejšie vzory mravnosti, ako katolicizmus.

Milý čitateľu! Pravda ten vychovávateľ môže naj-

istejším úspechom pracovať v obore mravnej dokonalosti, ktorý má najlepšie prostriedky na odstránenie prekážok duševnej dokonalosti? Viete všetci, že na ceste duševnej dokonalosti s mnohými prekážkami, nepriateľmi stretá sa človek. Ktorí sú tí nepriatelia duševnej dokonalosti? Tri vášne ľudskej prírody; svätý Ján ich pomenoval: žiadosť tela, žiadosť očí a pýcha života. Tieto tri vášne svádzajú človeka na cestu neprávosti, na stesky hriechov. Tieto tri vášne sú príčinou, že človek jedná proti poznaanej pravde, proti lepšiemu presvedčeniu. Ba niektorým úplne zahalia zrak ducha. Ony sú príčinou stroskotania cnosti, ony strhávajú človeka rozumného do kaluže k nemým zvieratám. Žiadosť tela má dve dcéry: nemiernosť a chlipnosť. Koľko majetkových úpadkov zapríčinila, slz vytlačila, žebrákov spravila tá prvá! Koľkým pretvorila rodinný raj v peklo, predčasné hroby vykúpala tá druhá. Pofutovania hodné a spolu hnus vynucujúce obete tejto vášne pobádajú pozorovateľa k pochybovaniu o vyššom povolaní človeka.

Žiadosť očí, čili chtivosť, nenasytná hrabivosť u boháčov, prehrňujúcich sa až po pazuchy v peniazoch, závisť nemajetných, denne opakujúce sa kmínstvá, lúpeže sú dôkazmi, že jak veľmi opanúva táto vášň ľud.

Pýcha života, ktorá bola príčinou úpadku prvých našich rodičov, i včul má účasť pri každom hriechu.

Toto sú tie tri skaly, na ktorých sa stroskotávajú dobré predsavzatia človeka. Ten bude teda najlepším pomocníkom človeka v práci duševného zdokonalenia, ktorý týchto troch nepriateľov dokonalosti najzručnejšie vie odzbrojiť a ktorý najdoliehavejšie stojí na duševnom zdokonalení.

Ukážte však krom Cirkvi ešte jednu ustanovizeň, ktorá takým dôrazom prízvukuje potrebu duševného zdokonalenia, ako ona? Ktorá takou neústupnou dôslednosťou učí, že žiadosť tela, očí a pýcha života sú len podvod a klam, že klam je, keď ti pudy tela sľubujú hodnosť života, lebo ti dajú biedu; že klam je, keď ti sľubujú radosť života, lebo len nárek zanechajú po sebe.

Ukáž mi krom katolíckej Cirkvi ešte jednu ustanovizeň, ktorá toľkou neústupnosťou učí, že snaženie sa na duševnú dokonalosť je najhlavnejšou úlohou človeka, ktorá toto snaženie sa na duševnú dokonalosť nielen radí, odporúča svojim prívržencom, ale ztrátou večného blaha im prikazuje.

Po druhé, ktorá ustanovizeň poskytuje pracovníkom duševnej dokonalosti také mocné pomocné prostriedky sebazdokonalenia, ako Cirkev svojou nebeskou náukou a sviatosťami?

Ktoré filozofické presvedčenie poskytuje človekovi takú posilu, akú čerpá katolík z toho presvedčenia, že dušou svojou je povýšený nad všetky stvorenia sveta, že jeho duša je obrazom Božím, iskrou, lúčom z Boha, príbytkom, chrámom božím?

Ktorá filozofická škola dá svojim prisahancom to pozdvihujúce povedomie, že v krehkom na prah sa rozpadnúť majúcom tele následkom svätého prijímania kolyje božská krv?

Kde sa roní toľko slz ľútosti, kde sa vznáša k nebu toľko vzdychov nad zmýlenými krokmi života, jako v katolíckej Cirkvi? Kde najdeš také upokorenie seba, akým sa upokorí veriaci katolík, vyznávajúc svoje hriechy vo spovedi pre nadobudnutie posväcujúcej milosti? Kde bijú srdcia s rýchlejším klopotom nad myšlienkou duševného spasenia, ako v katolíckej Cirkvi? Kde lkajú takým udušavým bôľom nad hriechom, ako lkajú v lone tejže Cirkvi? Ktorá spoločnosť je taká neprístupná pre všakové radovánky a potulánky, ako katolícke dediny v krušnú dobu adventnú a veľkopôstnu? Nespomínam tu rekovské poklady svätých, kde vidieť toľko úctihodného snaženia na duševnú dokonalosť! Že sa vypráva ešte o mravnosti a nemravnosti aj to našim účinkovaniu Cirkvi pripísať.

Hovoria pokrokári, že jako v každom obore je potrebný vývin, pokrok, evolucia, tak je potrebný i v mravouke katolíckej. Pokrok je možný v svetských vedách a umeniach, ale v mravouke Kristovej pokrok, náprava,

reforma nemá miesta, lebo človek dielo Božie napravovať nemôže. Kristova mravouka je vrcholom všetkej mravnej dokonalosti, od ktorej dokonalejšiu ľudský um vymyslieť nemôže. V čom chcú duševnú dokonalosť preukázať pokrokári? V disciplovaní žiadosti tela? Nech sa len dajú do tej práce! Cirkev im nebude prekážky robiť, lebo Kristus povedal: „Kto mňa chce nasledovať, nech vezme na seba kríž svoj.“ Medzi nepočetnými svätci Cirkvi je mnoho tých, čo sa utiahli od sveta, žili po neľudnatých horách, jaskyniach, stravovali sa lesným miedom a korienkami. Cirkev ich neodsudzuje, obdivuje.

Zarimucuje ich pohlavná bezúzdnosť sveta? Môžu žiť do smrti panicky život, Cirkev ich nepokára, ba povzbudí slovami Kristovými, dľa ktorých panikov čaká koruna zvláštnej slávy.

Chcú vykoreniť žiadosť očí, chtivosť pozemských statkov? Kresťanská mravouka ani v tom im neviaže ruky, ba stonásobnú náhradu im sľubí za skutky milosrdenstva. Chcú porážať hlavu pýchy? Aj v tom majú voľné pole, lebo kto chce byť v kráľovstve Kristovom najväčším, musí byť najmenším. Ba kto nebude taký, ako jeden z maľučkých, ten vôbec nevojde do kráľovstva nebeského. Tu je neobmedzené pole duševného zdokonaľenia.

Nie, žiadna svetská škola nevie pôsobiť bezpečnejšie na poľi duševnej dokonalosti človeka, ako katolícka cirkev. Zato s úplnou spokojnosťou sverujeme záležitosť nášho duševného zdokonaľenia na jej starostlivosť. Opakujeme slová povedané svätým Petrom božskému Majstrovi: „Pane, ku komu máme ísť, slová života večného Ty máš.“

Zato na teba sverujeme spásu našej duše, Bohom daná učiteľka a duchovná mať naša, katolícka Cirkev. Spravuj ju, veď svätými tvojimi zákonami. Vyučuj ju božskou tvojou náukou! Posilňuj ju predrahým svätým telom a krvou Kristovou. Neodtrhne nás od teba žiaden čert sveta, žiadny klam diabla. Od teba, ktorá si nám

otvorila nebies bránu pri svätom krste, ktorá si bedlila nad našimi kolískami modlitbou šeptajúcimi ústami matiek našich. Ty nás sprevádzaj, ako verných synov a dcéry aj na miesto posledného pokoja, a modli sa za naše duše, ktoré tak vášnive miluješ, keď z tela nášho prach a popol bude!

VI.

CIRKEV A LIBERALIZMUS

Žiadne myšlienkové hnutie neodzudzovalo Cirkev taký veľký počet veriacich, ako takzvaný liberalizmus, ktorému sa podarilo v 19. storočí odcužiť Cirkvi vzdelanú triedu, takzvanú intelligenciu.

Liberalizmus sa v tom rôzni od socializmu, že socializmus je protináboženské hnutie robotníckej triedy, liberalizmus inteligentnej. Potom v tom, že socializmus plnými pľúcami sa usiluje vo svojich časopisoch logickú nemožnosť katolíckej nauky o Bohu, o nesmrteľnosti duše, o božstve Krista dosvedčiť; liberalizmus tieto základy cirkevného učenia nehýbe. Neštve priamo proti učeniu Cirkvi, nepracuje s hrubým násilím, ale chová sa oproti nej zúmyselnou nevšímavosťou a hľadá na ňu ako na mumiu zašlých časov. Nechce zbadáť zásluhy Cirkvi v obore mravného vzdelania. Liberála nedojmú dôkazy lásky Boha-Otca Stvoriteľa, Boha-Syna Vykupiteľa, Ducha-Posväťiteľa. Darmo mu vyprávaš o nepočetných dôkazoch lásky, múdrosti, všemohúcnosti, prozreteľnosti božej, zostane nepohnutý. Darmo mu spomenieš tisíce mučeníkov, ktorým bolo rozkošou umrieť pre Krista, nepocíti túhu spojiť sa s vierou Kristovou.

On na všetky prejavy veličnosti ducha zostáva tupým, nedojetým, zatvoreným. Odkiaľ táto zmeravenosť duše, táto zdrevenelosť srdca? Čo je príčinou nenávisť liberalizmu oproti Cirkvi? Milý čitateľu, liberalizmus má preto ťažké srdce na Cirkev, lebo dľa neho Cirkev je vrahkyňou životných radostí. Ona by vraj rada vyhľadala všetku krásu zo sveta, rada zasypala všetky kvety

popolom, rada zahalila všetky hviezdy neba čiernym závojom. Zahlušila všetky zvuky hudby a spevu, všetky výjavy plesu a radostí; a miesto nich hodila pokánie, žiaľ, zaprenie. Liberalizmus teda vidí v Cirkvi nepriateľku života, hubiteľku krásy, vrahkyňu radosti. A že vraj dokiaľ nepopustí z tohoto prísneho názoru na život, nezdarí sa jej pritiahnuť srdcia ľudské.

Cirkev nemôže dľa zásad liberalizmu vychovávať svojich veriacich, lebo zásady sú nie záväzy dôkladne rozmyslených úvah, ale len výpary rozpálenej krvi a fantázie ochmelených modzgov. Cirkev sa nemôže dívať na život cez rúžové okuliare liberalizmu, lebo tie ukazujú len na blízku prítomnosť, a ten, kto chce vychovávať pre celý život, ten musí hľadiť nie len na prítomnosť, ale i na budúcnosť. Každý rozumný zahradník musí o to dbať, aby nie len pekné, ale i zdravé ovocie vypestoval, lebo ináč utrží miesto zisku posmech. Nuž strom liberalizmu takéto na oko pekné, ale vo vnútru červivé ovocie rodí. Cirkev, ako Bohom ustanovená vychovávateľka, nemôže si vytknúť za cieľ pestovanie hnilého duševného ovocia. Liberalizmus sa podobá človeku trpiacemu na barvosleposť, ktorý istých bariev nevidí. Liberalizmus je takýto barvoslepý vychovávateľ, ktorý len oslnené stránky života vidí, tienisté nie. Len jasot a hudbu čuje, pred nárekcm a plačom zavrú uši. Len lesk, nádhera, prepuchy ho tešia, na ne nasledujúce choroby, biedu nechce vidieť. A koľko hriechu, kliatby, slz, majetkového úpadku bola príčinou rozpustilost ľudská? Koľko zámožných rodín priviedol na žobretu diabol alkoholu, v koľkých domácnostiach premenil rodinný raj v peklo satan nevernosti? Zámožné zemanské rodiny liberalizmu vyhostil z kaštieľov a z rozsiahlych majetkov. Kaštiele a pozemky ale zakúpil jeden druhý živel. V starobylých kaštieľoch zemanských sa stavajú páni synovia cudzieho národa, a potomci predchýľnych majiteľov krpatejú po kanceláriach čo biedni pisári. Aj maloročník a remeselník nevyhne tej záhube, keď nasiakne liberalizmom. Lebo ničoho je nie tak mnoho, čo by sa neminulo.

Liberalizmus vidí hodnotu života v nádhere, v pompe, v lesku, v hodvábe, v drahokameňoch. Cirkev v kráse a v spanilosti ducha. Cirkvi život bez vnútornej čestnosti a charakternosti je komediantstvom. Liberalizmu dostáči vonkajšia česť a statočnosť. Liberalizmu cieľom života sú: radovánky, kratochvile, pohulánky. Cirkvi bázeň Boha, vážna práca, svedomité plnenie povinností, lebo vie, že tam ten život vedie jednotlivcov ku fraudácii, do blázinca, do samovraždy, spoločnosť však ku revolúciám. Vo Francúzsku v 18. storočí prepych u kráľovského dvora a vysokej šľachty neznal hraníc. Stavali si paláce z mramora, zdobili ich steny platňami zo zlata. Kúrili v zime celé záhrady pod sklom. Ozdobné čipky stály 100-tisíce. Jedna aristokratka sa vynasnažovala nad druhou. Obyvateľstvo nevládalo platíť ohromné, nespravodlivé dane. V mestách robotný ľud mrel hladom. Koniec bola revolúcia. V zbure padla za obeť hlava kráľa a dvoraninov. Potiaľ vedie liberalizmus.

Zásady liberalizmu sú výpary krvi, fantázie modzgu, dľa ktorých možno zdarne zariadovať plesy a fašiangové zábavy, ale pre život vychovávať pokolenia nie. Že vraj Cirkev svojím prísnyim názorom odpudzuje od seba duše! Odpudzuje tých, ktorí sami cicú odbočif. Ju tieto odpadlictva z priamej cesty nesklátia. Pokojne hľadi na odpadnuté konáre, lebo vie, že Boh jej dá vždy za odpadnuté suché vetve nové, svieže, zelené, keď bude dýchať duchom Kristovým a zaváňať s kvetami kríža. Jej Božský Zakladateľ ju pripodobnil k horčičnému stromu, v konároch jež útulek budú hľadať vtáci nebeskí, toiest duše ľudské. Pádne prirovnanie. Nech sa plazia nízke duše v prachu, ryjú v hnoji, kráľovské duše sťa nebeskí vtáci teba budú hľadať, kráľovská Cirkev, a v tvojich vetvách najdú útulek v búrkach života! Hlas duše nám hovorí, že pre vyššie sme stvorení ako plazif sa v kaluži. Nivy liberalizmu, hoc sú zakryté kvetinou, páchnu mrtvinou. Nie, to je nemožné, aby som bol pastvou červa a hmyzu. Zato tebe odovzdávame našu dušu k výchove, Kristová Cirkev, hoci vieme, že si prísna

a neústupna vychovávateľkyňa, a nelichotíš smyslom krvi telu, lebo chceme, aby aj vtedy rozkvitala v nás nádej života, keď telo starobou a chorobou zdrobené schradne, keď sa mladosť pominie, krása zvädne, oheň očí vyhasne.

Liberalizmus je plodom múdrosti sveta, o ktorej sv. Ján evanjelista píše: synáčkovia moji, nemilujte svet tento, ani to, čo jeho je. — Kto miluje svet, v tom neprebýva láska môjho Otca, — zase Kristus. A zase sv. Ján: lebo všetko, čo vo svete je: to žiadosť tela, žiadosť očí, a pýcha života je. Nie je pošetilosťou a nezralosťou odovzdať dušu svoju tomu svetu, ktorý sa ti len dotiaľ lichotí, dokiaľ si mladý, keď ostarneš, opicu robí z teba? Ktorý ťa dotiaľ rád, dokiaľ si zdravý a šumný, keď ochorieš, ani sa neozrie o teba? Ktorý ti je dotiaľ priateľom, dokiaľ si zámožný, bohatý, keď však nejakým nešťastím stihnúť schudneš, ťa nepozná? Veru osudná to krátkozrakosť!

Liberalizmus sa podobá tomu staviteľovi evanjelijského podobenstva, čo dom svoj staval na piesku. Prišla búrka, strhla ho, prišiel prívál, smyl ho. Nie, my nie na takýto plýtky základ chceme postaviť dom nášho spasenia, ale na tú skalú, ktorú sám Kristus založil, aby ho ani búrka vášni, ani prívál pohrôm, ani zub času, ani moc pekla nezborila.

VII.

CIRKEV A KNAZSTVO

Pojednávajúc o položení Cirkvi v novovekom svete za nutné pokladám prehovoriť o pomere kňazstva k Cirkvi. Cirkev a kňazstvo sú nie jeden pojem. Kňazstvo je len čiastkou Cirkvi. Jestvovanie Cirkvi nezávisí od mravnej jakosti kňazstva. Jestvovanie Cirkvi je neodvislé od dokonalosti alebo nedokonalosti kňazstva. Spása však jednotlivých duší veľmi závisí od mravnej jakosti a od duchovnopastierskeho účinkovania kňazstva.

Kde je horlivé, za svoje povolanie oduševnené kňazstvo, tam pravidelne aj veriaci sú horliví, záujmom srdca Kristovho oddaní. Hovorím pravidelne, lebo výnimky sa ti tu najdú, ako na poli výchovy vôbec. Kde na seba zabudlý, veriacich svojich pohoršujúci kňaz účinkuje, tam aj ľud pomaly ochladne vo viere a spustne v mravoch. Aj dobré meno Cirkvi závisí od kňazstva. Pri spatrení zlých skutkov kňaza trpí i Cirkev a vec náboženstva. Ale stáva sa i to, že i tam, kde mravne bezúhonné kňazstvo účinkuje, ľudia ťažké podozrievanie chovajú v sebe oproti kňazstvu, tam totižto, kde sa otravujú duše rôznymi bohorúhavými novinami, chrliacimi na kňazstvo tie najohavnejšie hany, ktoré náhodou jakživ nie je luteránske, kalvínske alebo židovské, ale katolícke. Následkom takýchto hanobných pomlúv trpí len Cirkev a vec náboženstva.

Lebo čitateľ takýchto dušetrávkov tak myslí, že nemožno dôverou obdať tú triedu, ktorá sa dopustí takých podlostí, akých sa on dočíta z týždňa na týždeň vo svojich novinách. Pre tieto okolnosti držím za potrebné zmeniť sa o pomere kňazstva k Cirkvi, napraviť niektoré mylné pojmy zapríčiňujúce nesúlad v dušiach.

Prvé bludné mienenie je takzvaný protiklerikalizmus, ktorý chce Cirkev a náboženstvo bez kňazov. Dľa protiklerikálov človek nepotrebuje sprostredkovateľa medzi sebou a Bohom. Každý človek má vraj bezprostredne obcovať s Bohom. Vo sv. Písme sú nám vždy dané pravidlá viery a mravov, každý si môže z neho nadobudnúť náboženskej vedomosti. Nuž Cirkev túto mienku jakživ neuznala za pravú, úmyslom Kristovým zodpovedajúcu, ktorý si vyvolil z ľudu 12 učeníkov, a len týmto odovzdal kňazskú moc. Apoštoli činili podobne. Vybrali z veriacich horlivých mužov a mladíkov a na tých preniesli svoju kňazskú moc a úrad. A tak to činí Cirkev i dnes. Biskup si vyberie z veriacich istý počet mladíkov a dá ich cvičiť istý čas v kázaniach duchu Krista, a v čas príhodný dá im kňazskú moc. Tak jedná

Cirkev z tej dôležitej príčiny, aby nenastal náboženský a mravný úpadok náboženského života. Lebo kto by sa staral o rozkvet náboženského života bez zvláštného kňazského stavu? Rodičia? Je pravda, že nateraz rodičia sú mocnými pomocníkmi Cirkvi vo vyučovaní náboženskom. Ale prečo? Preto, lebo rodičia sú v kostole ustavične povzbudzovaní k náboženskému vychovávaniu svojich dietok, a to pod hrozbou božieho súdu.

Vezmi ten pád, žeby nábožensko-mravné vzdelanie rodičov prestalo. Čo by nasledovalo z toho? Prvé pokolenie by ešte bolo vychovávané v náboženskom duchu. Druhé tiež ako tak, ale nasledujúce skoro nič. V každej rodine alebo aspoň v každej obci dľa iného receptu by vyučovali rodičia. Následok by bol zmätok nábožensko-mravných pojmov. Koľko obcí, toľko vierovyznaní.

Toto nechce Cirkev, ani nemôže chcieť, keď jej ide vážne o záujem náboženstva a spásu duší. Takýto stav vecí len ten môže chcieť, komu náboženstvo je celkom ľahostajnou vecou. Ostatne táto mienka mátoží len v hlavách niektorých podivínov, lebo ľuďom zdravého smýšľania je zrejmé, že jako na vyhotovenie remeselníckych článkov sú potrební vycvičení nefušeri, odborníci, tak, ba ešte vo väčšej miere sú potrební odborníci pre veci duševné.

Jedna okolnosť však v širších vrstvách ľudu je príčinou duševného rozladenia. A to je údajné bohatstvo kňazstva. Čo sa týka dôchodkov nižšieho kňazstva, vyjmúc pár bohatých fár, tie neprevyšujú dôchodky iných duševných pracovníkov, ako sú lekári, advokáti, úradníci. Kňaz má právo na mzdu za svoju duševnú prácu, ako iní pracovníci.

Koľko oči mnohým bohatstvo vysokého kňazstva. Hovorí, Kristus bol chudobný, učeníkom svojim tiež odporúčal chudobu, Cirkev vraj sa odchýlila od Kristovho učenia, keď prijala svetské majetky. Je pravda, že Kristus Pán odporúčal a chválil dobrovoľnú chudobu. Sám žil chudobne. Viackrát povedal, že ťažko je boháčovi do neba prísť. Ale nehovoril, že pre jeho bohatstvo príde

ten boháč do pekla, ale pre jeho zlé skutky. Pre zlé užívanie a zneužívanie bohatstva. Kliatbou je pre teba bohatstvo, keď ho používaš k hriechu, zdrojom požehnaní, keď ho použiješ k dobru. To vysvitá aj z toho príbehu evanjeliu, na ktorý sa odvolávajú protivníci cirkevných majetkov. Raz pristúpil k Pánu Ježišovi istý mladík, dojatý nebeskými pravdami, hlásanými Pánom Ježišom. Pýta sa: Majstre, čo mám činiť, abych obdržal život večný? Pán Ježiš mu odpovedal: Zachovaj prikázania! Mladík sa pýta: Ktoré? — Nezabiješ, nezosmilniš, nepokradneš, nepremluviš krivého svedectva proti bližnému svojmu a budeš mať život večný. Mladík odpovedal: Pane, ja som to od malička všetko zachoval. Tedy Kristus pozrel naňho, v tom pohľade sa odzrkadľovali chvála a obdiv, úcta a blažená dojatosť Jeho božského srdca. Jeden boháč, ktorý neužil svoje bohatstvo k prestúpeniu zákonov môjho otca. V božskej jeho duši zablysla myšlienka, že pre tohto mladíka je úzke okružie, na vyššiu dokonalosť je povolaný. Zato mu rečie: keď chceš byť dokonalým, choď, predaj čo máš, a nasleduj mňa. Teda nepovedal mu Ježiš, ztratený si, hcc si zdržal všetky prikázania Božie, len zato, že si boháčom. Nie, len to mu povedal, keď chceš byť dokonalým, predaj všetko, čo máš, a nasleduj mňa. Čo toľko znamená, že dobrovoľná chudoba je úcty hodná, je dôkazom mimoriadnej dokonalosti, ale s vytvorením večného života žiadneho k nej nezavazujem. Bohatstvo samo v sebe nie je hriechom, hriechom je len jeho zneužívanie.

Cirkevní hodnostári dávajú príklad svetským, ako treba zemské statky obrátiť na šlachetné, bohumilné ciele. Myslime len na veľkolepé chrámy katolícke s ich prekrásnymi obrazmi, sochami, drahocennými nádobami, skvostným bohoslužobným ruchom! Myslime na krásne univerzitné a gymnaziálne budovy a nemocnice, tieto útulne kresťanskej osvety a lásky. Boli by tieto veľkolepé diela možné bez cirkevných majetkov? Čo by sa bolo ušlo na tieto diela, keby tie majetky boli v rukách svetských hodnostárov? Ale aj príkladov dobro-

vojnej chudoby najdeme v Cirkvi, a len v Cirkvi. To sú pústovníci v minulosti, a rehole prítomných časov. Udovia a údkyne týchto rehól za svoju prácu, určite za vyučovanie školskej mládeže, či za ošetrovanie nemocných, či za kňazsko-pastiersku prácu pre svoju osobu — v smysle sfubu chudoby — žiadnu peňažnú odmenu neberú. Udovia a údkyne krom stravy a šatov inšie od reholy nedostanú. Reholy sa udržuú z dobrovoľných obetí uskutočniač takto ideál Kristovej chudoby. Toľko o bohatstve kňazstva.

Najväčšie rozladenia zapríčiňujú však chýry-reči o mravných pokleskoch kňazstva. Aké stanovisko má zaujať veriaci katolík voči takýmto chýrom-rečiam? Všetkým ľudským pokleskom je podrobený aj kňaz, lebo dedičný hriech so všetkými jeho následkami naňho tak prešiel, ako na druhých ľudí. Posviacka je len klíček vyššej dokonalosti, to horčičné semeno jeho vlastnou duševnou prácou má vyrásť v mohutný strom. Rastie on od rosy a slnca milosti, ktorú Boh dáva za neodbytnú modlitbu, za neprestajné rozjímanie o božských veciach, za úprimné pokorenie seba, a za vhlbenie sa do kníh Sv. Písma a sv. Otcov. No, i včul môže sa stať, že jeden lebo druhý kňaz, či už pre zapletenia sa do svetských obchodov, či pre svetské priateľstvá zanechá Cirkvou odporúčané prostriedky, následkom čoho duch cirkevný pomaly zvlažnie v ňom, časom ho celkom ztratí. No z toho nenasleduje, že učenie Cirkvi je nepravdivé, alebo že Cirkev nie je božskou ustanovizňou. Takéto príklady naopak potvrdzujú božský pôvod Cirkvi, lebo keď by všetci kňazi boli horliví a svätí, tak zveladenie Cirkvi by sa muselo pripísať horlivosti a svätosti kňazov a nie pôsobeniu Ducha svätého.

No Cirkev nemá vrúcnejšej túžby, ako tú, aby jej dal Duch svätý opravdivých dla srdca Ježišovho citiach kňazov, lebo vie, že vo všeobecnosti od horlivosti kňazov závisí duševné spasenie veriacich. Nikde nenalieha takou upenlivosťou na darcu duševných milostí, ako v modlitbách pri posviacaní kňaza. Rukami vonnými

od modlitby, pôstu a balzamu sa dotýka najcitlivejších strán duše Kristovej. Prosi ho za priateľské city, ktoré prechovával k svojim učeníkom. Upomína ho na modlitbu, ktorou prosil Otca svojho, aby im dal zostať v ňom. Pri tretej posviacke toto upenie dosahuje hranice svätého násilia, začína vyprávať rozkazujúcim hlasom a to zabudnuvše na svoje služobné postavenie — že nemôže, nesmie dovoliť, aby sa priatelia Jeho stali sluhami diabla, pokazenou soľou.

Tiež nikdy nevolá takou úpenlivou prosbou dolu Ducha Posvätiťa, ako pri úkone posviacania svojich kňazov. V piesni prosiac Jeho sostúpenie použije všetky výrazy, líčiace krehkosť ľudskej prírody, aby naladila k slutovaniu nebeského Darcu duševných darov. Svätonejúcimi akkordami, vytrhajúcimi sa zpod klávesov organa, akoby chcela znázorniť bezmocnú tesklivosť materinských svojich útrobov:

Priď Otče zúbožených,
Darcu darov slúbených,
Svetlo srdca nášeho.
Bez tvej svätej možnosti
je človek v ničomnosti,
není v ňom nič dobrého.

Na čelá leje vonný olivový olej, na ruky lúbezný balzám. Svätýňu husto zahalí kúrom silne zaváňajúceho temiana, aby nevidel postavy hriešnikov, len hlasy volania o milosť počul:

Duchu svätý priď s neba
a vyď ráč zo seba
žiaru svetla Tvojeho.

A nezabudne ani na prosby k Bohu Otcu. Štyri razy nariadi v roku kantrové pôsty, aby dal ľudu svojmu horlivých, dla srdca najmilejšieho Syna Jeho sa spravujúcich kňazov.

Kiežby boli vyslyšané toľké úpenlivé prosby. Kiežby ani jeden nezabudnul na svoje sväté povolanie, na svoje vysoké vyznačenie, že on je vlastne tým zlatom, ktorým Duch sv. dáva svoje milosti. Že naňho mnohonásobne platí vyhrážka Spasiteľa: Beda suchému stromu, nedonášajúcemu dobrého ovocia, vyťatý a na oheň hodený bude. Beda človekovi, z ktorého pohoršenie pochádza, lepšie by bolo preňho, keby sa nebol narodil. Že od jeho vernosti závisí nie len jeho vlastné duševné spasenie, ale prípadne tisíc a tisíc duší. Zato vyslyš Duchu svätý volanie tvojej Cirkvi, daj jej sluhov dľa Ducha tvojho, dľa srdca Kristovho, pre tvoje meno a slávu prosí o to. Preto meno, za ktoré od začiatku trpí, pre tú slávu, za ktorú do konca bojuje, žije a umiera.

VIII.

CIRKEV A VOLNÁ MYŠLIENKA

V českých časopisoch často čítať pochvaly voľnej myšlienky alebo voľnomyšlienárstva. Voľnomyšlienárstvo tiež patrí k myšlienkovým prúdom protiviacim sa učeniu Cirkvi. Čo je podstata voľnomyšlienárstva? Podstata voľnomyšlienárstva je, že človek môže o Bohu, o duši, o cieľu človeka také názory vyznávať, aké za dobré uzná. Z tohoto stanoviska vychádzajúc zazlievajú voľnomyšlienkári Cirkvi, že od jedného každého svojho úda požaduje, aby bez všetkej výminky prijal jej učenie, jej náboženské nauky, a to nie len tie, ktoré sa ľudským rozumom dajú prehliadnuť, ale i tie, ktoré sú ľudskému rozumu naskrz neprístupné, ako tajomstvo Trojice, tajomstvo Svätosti oltárnej. Zastavujú sa aj nad tým jednaním Cirkvi, že sa chová, ako jedine spasiteľná, a neomylná ustanovizeň, a zakazuje svojim veriacim knihy, protiviace sa jej učeniu. To jednanie Cirkvi, že už deťom neschopným úsudku nanucuje svoje nauky, menujú násilným a nemravným. Toto je asi podstata voľnomysliteľstva.

Delia sa na dva tábory: miernych a divokých. Mierni voľnomyšlienkári sú tej mienky, že proti Cirkvi treba bojovať zákonitými zbraňami: časopisami, knihami, rečmi a šírením osvety. Divokým voľnomyšlienkárom zákonité prostriedky nedostačia, proti Cirkvi za dovolenú držia i zbraň násilia. Koľko pravdy v týchto námietkach?

Pravdou je, že katolícka Cirkev požaduje nepochybujúcu vieru od svojich veriacich. Ale môže ináč jednať, keď jej ide vážne o česť Božiu a spásu duší? Predsa vo vieročlánkoch sa nemôže vyberať ako v hruškách! Ona len to podáva k vereniu svojim veriacim, čo jej Boh skrze prorokov a skrze svojho jednorodeného Syna sdělil. A Boh by nemal právo od nás žiadať vieru? Svätý Ján hovorí, že svedectvo Božie väčšie je. A to, žeby Cirkev nanucovala voľakomu svoje učenie, je zavádzanie nevedomých ľudí!

Cirkev ohlašuje svoje učenie a povzbudzuje každého jedného ku kresťanskému životu. Od ktorého nekatolíka, žida, kalvína, luterána žiada Cirkev zadržanie cirkevných prikázaní? Ktorého nútila z nich násilím prijať katolícke náboženstvo?

Pohoršujú sa nad tým, že katolícka Cirkev zakazuje svojim údom čítanie kníh, namierených proti viere a mravom. Nuž údovia slobodnozедnárskej loži musia složiť slub, že nebudú chodiť na omšu, na spoveď, nebudú čítať katolícke knihy, časopisy. To nie je obmedzovanie voľnosti? Štát cenzuruje knihy, časopisy, nedovolí objavenie článkom, ktoré môžu škodiť záujmom štátu. Podobne zabraňuje Cirkev čítanie kníh, ktoré môžu škodiť viere a dobrým mravom veriacich.

Nemravným menujú jednanie Cirkvi, že už v útlom veku vstúpuje do dietok svoje nauky, keď ešte nemajú zrelý úsudok. Avšak každý múdry rodič od mladý priúča k dobrému svoje dietky, lebo v detskom veku je najvnmavejšia ľudská duša. A keď je raz Cirkev presvedčená o pravosti svojho učenia, právom jedná takto, kde má vplyv na školy.

Voľnomyšlienkári hovoria, že pred dieťaťom netreba

náboženskú otázku pojednávať, netreba pred nim ani za náboženstvo, ani proti náboženstvu vyprávať. Náboženské vyučovanie sa má nechať na čas vyspelosti. Tak v teorii, ale v skutočnosti, kde majú voľnomyslitelia školy v rukách, tam pojednávajú o náboženstve, ale to pojednávanie je napádanie náboženstva. Predstavovanie náboženstva ako blbstva je na dennom poriadku. V jednej francúzskej škole na príklad učiteľ takúto prednášku držal po prvom sv. prijímaní dieťkam: Deti, počuli ste už o Egyptčanoch? Počuli, počuli. Nuž tak čujte, títo Egypťania boli takí hlúpi, že krokodílov učili, ako Boha. Všeobecné ustrnutie dieťok. No klerikári sú ešte hlúpejší, lebo kúsok chleba sa klaňajú, ako Bohu. — Poznámky, že len sprostí ľudia veria v Bohu, v dušu, sú každodenné. Nie je to otravovanie nevinných duší, zákernícky útok na najsvätejšie city malých ľudí? Náboženské vyučovanie Cirkvi je vlastne len pestovanie klíčkov, spiacich v duši dieťaťa. V duši dieťaťa žije voľáke nejasné, ale predsa badateľné tušenie o nebeskom Otcovi, o nebeskej vlasti. Tomuto počiatočnému tušeniu určité rysy dáť, toto Bohom zasiate horčičné semeno vypestovať v mohutný strom, to je protiprírodná, nemravná a zákernícka práca?! A čo je ovocie tejto výchovy, len v jednom roku 1890? 7.400 niže 16 ročných dieť bolo súdených pre zločin, od 16 do 21, 30-tisíc, a to nielen pre krádež, ale i vraždy a podpalačstvá. Francúzsko muselo rozmnožiť počet sudcov a zorganizovať zvláštne súdy pre detské procesy a vystaviť zvláštne väzenie pre mladých zločincov. Po ovoci poznáte ich.

Po zapríčinení takýchto spustlostí majú tvár Cirkev nazvať kaziteľkou mravov. Nie je to podľa komediantstvo?

O dojmavom smierení s Cirkvou je zpráva v XVII. ročníku maďarského Egyházi Közlönyu. Zpráva o smierení sa s Cirkvou jedného švajčiarskeho kňaza. Ten švajciarsky kňaz pred dávnymi rokmi složil svoj kňazský úrad a vystúpil z Cirkvi. Za príčinu vystúpenia udal, že Cirkev nevie vyhovieť ani túham jeho duše, ani želaniam

srdca. Prešiel do tábora voľnomyšlienkarov, ktorí ho ako vyhláseného rečníka a spisovateľa otvoreným náručím prijali. Nadľudskú agitáciu zahájil proti Cirkvi. Na shromaždeniach rečnil, na schôdzkach prednášal, a krom toho ohromnú činnosť vyvinul čo spisovateľ. Boh zrenicou voľnomyšlienárskeho tábora. Nesčíselný počet odpadlíkov potúžil v odpadlictve, sklátil slabých, pohoršil starých. Po mnohoročnej agitačnej činnosti sa utiahol na odpočinok.

V samote, keď sa naň zo starých druhov žiaden neozrel, dotkla sa ho milosť Božia, jež hlas jarmočný krik života dosiaľ zahlušil. Pred Veľkou nocou roku 1912-ho kuráta genfského volali k nemocnému. Kňaz sa pýtal: ku komu? Sluha povie meno. Kňaz so zadivením pozre na sluhu. Sluha poznamená: môj Pán sa chce smieriť s Bohom. Kňaz sa ihneď vybral. Dorazil k domu. Sluha zaviedol kňaza do izby bývalého kňaza. Sedel pri stole. Hlavu mal sklonenú na jednu starú, zožltkú modlitebnú knihu. Len na pozdravenie príchodzieho sa vytrhol z dŕm. Kňaz rozpovedal cieľ svojho príchodu a pýta sa, či ho vskutku on žiada. Áno, — odvetil starý už odpadlík, — chcem sa smieriť s Cirkvou. Ale prv, než sa vyspovedám, počujte pohnútku, ktorá ma primala k tomuto rozhodnému kroku, čo pre poučenie a pre zadosťučinenie uverejnite pred obecnstvom. Beh môjho kňazského života, môj úskok a nevernosť k Cirkvi znáte. I veľké pohoršenie, ktorému som bol príčinou. Ale aby ste porozumeli tomuto môjmu kroku, musíte znáť môj predkňazský život. Na svetské poklady chudobnej, ale na duševné statky bohatej vdovy-práčky som bol synom. V škole som bol prvým žiakom. Matka, aby ma mohla dať vyučiť, krom prania v noci piglovania. Keď sa rozpamätám na jej chatrnú postavu, neviem si predstaviť, odkiaľ brala sily k prekonaniu toľkých ťažkostí. Ona z Boha čerpala tú nadľudskú silu. Ja som bol zrenicou jej života. Ale hoc jej veľká duša vzdorovala nerestiam života, slabé telo kleslo. Ochorela smrteľne. Keď už cítila smrť, udelila mi posledné materinské požehnanie: sy-

náčku, o tvoju budúcnosť sa nebojím, lebo viem, že tvoje vlohy ti zabezpečia skvelú budúcnosť. Vofačo ma však tak trápi, ja sa bojím o tvoju dušu. Keby som pri tebe mohla byť, ale ja viem, že musím ísť. Na matku Cirkvi sverujem tvoju dušu. Buď jej verný do posledného dychu, aby sme sa shliadli opäť v nebi. To boli jej posledné slová. Po smrti matkinej počúvajúc na hlas vnútorného volania, šiel som za kňaza. Moje odpadlivosť a moja agitácia proti Cirkvi je Vám známa. Sláva života ma omámila. Zdanlivo som bol spokojný, ale skutočne všade ma prenasledovala tvár zvečnej matky, v ušiach mi zunely, sfa bôlna vyhrážka, jej posledné slová: ja sa tak bojím o tvoju dušu. Ale silné dojmy vírivého života odohnaly ten zjav, zahlušili hlas. Včul však v te, to samote, vždy častejšie som vidal jej smutnú tvár, počul bôlny hlas. Odohnal som ho márne. Zakrikoval darmo. Teda čo chceš? Aby som odvolal všetky svoje dosavádne osvedčenia, aby som sa stal predmetom všeobecného smiechu? To nikdy, nikdy neučiním. Utišnil som sa do mojej knihovne, aby som čítaním zahnal tieto trápne príšery. Ale knihy moje, pred tým tak vzácne, včul mi boli bridké. Včul som videl, že ony sú len pre vytvary pary a krve, ale nie dieťaťom večného trvania a večnej hodnoty.

Tie, ktoré obsahovali slová večného života, dal som preč. Len jedna dostala preminutie, modlitebná kniha matkina, z úcty oproti nej. Dnes vofajako prišla mi do rúk. Otvoril som ju. Listy má celkom zožltklé, ako vidíte. Kde-tu smrštené od slz, ktoré ronila, keď sa k Bohu modlila. Začal som v nej čítať, náhodou o sviatosti pokánia, podobnosť a mánotratnom synovi. Srdce mi začala svierať nevýslovná bázeň a strasť. Spomenul som na tie blahé časy, v ktoré sme sa s matkou spolu modlievali. Tak milo, tak sladko, vrúcne znel jej hlas. Dušu mi zmocnila mocná túžba vidieť sa s ňou za každú možnosť. Ale jeden hlas mi hovoril, to je pre teba nemožné. Veta tá mi znela, ako smrteľný výrok. Po 40 rokoch prvý raz som vzdychol: Srdce Kristovo, buď ku mne

smilovania plné! Odhodlal som sa. Včul vypočujte dôstojný pane môju spoveď z celého môjho zmýleného života. Skrúšene sa vyspovedal a prijímal. Pod posledným pomazaním spolu riekol s vysluhujúcim kňazom prosbu Cirkvi: Skrze toto sväté pomazanie a skrze svoje nemierné milosrdenstvo, nech ti odpustí Pán, čo si očami, ušami, rukami a nohami zhrešil. Pri poslednom amenu vydal dušu. Silné duševné rozčúlenie mu pretrhlo niť života. Krv Kristova a modlitba matkina nebola na ňom zmarená. Áno, niet srdca na svete, ktoré by tak vycítilo, ako srdce matkino. Ale ani takého druhého srdca niet, ktoré nesklamnejšie vycíti, že zkadiaľ kynie spása pre dieťa, ako tiež srdce matkino. A to neomylné srdce matkino na Cirkvi katolícku sverilo našu spásu, jej opatere odovzdalo našu dušu. A to je záruka našej bezpečnosti.

Na záplavu všetkých strán jednu odpoveď máme: naše matky nás odvdaly do opatery Cirkvi.

Keď sa roku 1905. rokovalo a civilnom sobášu, v maď. snemovni gróf Ferdinand Zichy, týmito slovami dokončil svoju reč, povedanú proti civilnému sobášu. Nemôžem hlasovať za tento zákon, lebo keby zvesť o tom prišla do otcovského kaštiela, v ňom by jedno zlaté srdce puklo, jedna svätá, striebrovlasá hlava smrtonosným stonom klesla a to puknuté srdce a tá skleslá hlava by bola mojej matky. Aj my to vetíme nepriateľom Cirkvi. nemôžeme k Vám pristúpiť, lebo keby sme prišli do vášho tábora, jedno zlaté srdce by puklo, jedna striebrovlasá hlava smrtonosným krikom klesla, a to puknuté srdce by bolo srdce — našej matky. Po nociach by nás vyrušovala jej príšera a kričala: synu, dcéro, ty si mojím vrahom. To sa nestane nikdy, nikdy.

CIRKEV A ČASNY BLAHOBYT

Z dosavadných našich pojednaní sme videli, že Cirkev naskrze nie je nepriateľkou snáh, chcúcich pomknúť do predu človečenstvo. Dokázali sme, že medzi učením Cirkvi a snahami, pracujúcimi na blaho človečenstva niet protivy, zato Cirkev nemá za máčik príčiny brojiť proti nim, ako proti takým. Následkom toho ich štvania proti Nej sú celkom bezzákladné. Zostáva im ešte jeden trumf, a cíce ten, že Cirkev, keď i nie je priamo priamo protivnicou časného blahobytu ľudského, je ňou nepriamo, indirektne svojim zázemným svetónázorom, svojou urputnou snahou, chcúcou pozor svojich vyznavačov všemožne odstrániť od zeme a upriamiť na nebe. Slovom, hoc priamo, napokon nebrojí proti osvetovým snahám, svojim učením predsa hatí im postup.

Ani na okamih nejdeme popierať tú skutočnosť, že Cirkev vieru cení nad vedu, a že duši dáva prednosť nad všetko iné, že za hlavnú, ba výlučnú svoju úlohu drží šíriť slávu Božiu a zapečatiť večnú spásu svojich vyznavačov. Ale pre túto jej prácu časný blahobyť človečenstva žiadnej ujmy netrpel, ba naopak, veľké výhody ťažil. Lebo hoci dáva prednosť duševnej práci, nepodceňuje telesnú. Skôr ju stavia na rovný stupeň s modlitbou. Ba prácu odporúča, ako mocný prostriedok duševnej spásy, pamätajúc na slová sv. Písma, že — zaháľanie je hlavnou diablom. Pohanský svet držal prácu za potupu. Cirkev drží prácu za spasný prostriedok, ktorý jej božský Zakladateľ vlastným príkladom vyznačil a posvätil. V robotníckovi vidí: spolutovariša Kristovho. Koľko požehnaní vyvieralo na svet z takéhoto nazierania na prácu? Tak prosí za dary tela, ako prosí za dary duše. Tak učí svoje dieťky modliť sa za chlieb „vozdaši“, ako za chlieb nebeský. Ale to je do neba volajúci hriech proti hmotnému blahobytu ľudskému, že týždenne raz svolá svojich veriacich do domu nebeského

Otca, aby duševne okriali a srdcia zdvihli k nebu? Táto odpora duševného života zabúda na to, že vyrobí si chlieb je len polovica časného blahobytu, druhá však rovnako ťažká úloha je vedieť vyrobený peniaz zachrániť. Kto môže vážne popierať, že tie v kostole nadobudnuté milosti neprispievajú k tomu, že otcovia rodiny za jeden deň nerozmrhajú to, čo celý týždeň zarobili? Že na tomto posvätnom mieste čerpané milosti nedajú im sily proti pokušeniam priateľov z mokrej štvrti, už či v pochlebovaní, či v posmeškovani sa javiacim? O koľko sú svedomitejší a usilovnejší pracovníci tí, čo si o deviatej — akonáhle po prvé odzvoní, zasadnú do krčmy a tam vysedávajú do polnoci, do bieleho rána, pýtam sa, o koľko sú takíto hospodskí veľikáši svedomitejší a usilovnejší pracovníci, ako tí, čo nezabúdajú na príkaz boží: spomni, človeče, abys deň sviatočný svätli a ctil? Obraz, ktorý nám poskytuje len letký pohľad do domácnosti a na hospodárstvo tamtých u týchto je najlepšou odpoveďou na túto otázku. Tam starostami, žiaľom a bezsenosťou zbiedená žena, hladé, ozimené otrhané a hladom zhumplované deti. Prázdne izby a komora, studené ohnište, hnilá strecha, padajúce múry, pokazené hospodárske nástroje, skapať idúca lichva. U týchto blažeností žiariaca hospodina, veselé dietky, teplý príbytok, príkladný poriadok a čistota v izbe, na dvore, v humne, vo stajniach. Nie je to očividomý súvis medzi svedomitým plnením náboženských povinností a medzi hmotným dobrobytom? Cirkev svojim učiteľským účinkovaním, zariadením bohoslužby, vysluhovaním sviatostí, svojimi obradmi má v prvom rade na zreteli rozmnoženie slávy božej a spásy duševnej: pod svätými úkonami sa zdá zahudnúť svojimi dieťkami na svet, na časnosť, na pozemské veci, zdá sa, ako by už ani nebola na zemi, ale tam hore v nebeských stánoch. Tento v nebeskom vytržení sa modliaci a spievajúci alebo na slová večného života naslúchajúci zástup sa neboí, že škody utrpí v zemských veciach. Vyjdú i v robotný deň z navštevovaného chrámu, ako pilný roj včiel spiechajú do práce, ktorí do poľa, kto-

rí do dielne, ktorý ku strojom, aby prácou svojou zabezpečili každodenný chlieb sebe a svojim rodinám, a prispeli všeobecnému vzdelaniu celku ľudského. Hľa, súvis medzi duševným pôsobením Cirkvi a hmotným zveľatkom ľudstva! Pracuje v prvom rade na sláve božej a na spáse duši, v spoluvznačnej miere prispieva i k hmotnému zveľadeniu ľudstva, poslušná rozkazu svojho nebeského zakladateľa. Hľadajte najprv kráľovstvo božie, poslušné tomu rozkazu v tej nádeji a viere, že sa vždycky splní na nej i prisľúbenie toho závetu: a všetko ostatné vám bude pridané.

X.

ČO DÁ CIRKEV SVETU?

Terajší svet je taký, že vie si vážiť len očividný, hmatateľný zisk, a prípadne kratochvíľu. Kto tieto dve hodnoty nevie poskytnúť, tomu sa nepodarí pritiahnuť k sebe svet. A Cirkev tieto dva vábne tovary veru nemôže ponúknuť obecnstvu. Odporníci Cirkvi znajúc túto slabú stránku pospolitosti, nezameškajú z nej zbraň ukovať proti Cirkvi.

Hľa, Cirkev nevie dať nič osožného a vzácneho svet, jej jestvovanie je zbytočné. Prejdime hneď na odpoveď.

Cirkev dve veci dá svet, bez ktorých budova ľudskej spoločnosti nemôže stáť, bez ktorých sa ona zrúti, ako z kariet vystavená veža, ktoré žiadna veda a kultúra nahradiť nemôže, a to sú: svedomie a viera, ktoré ku blahojestvovaniu ľudstva sú aspoň na toľko potrebné, ako veda, vzdelanie a hmotný dobrobyt.

Ktorý zdravého smýšľania človek môže poprieť, že svedomitosť je základom celého spoločenského života? Kde zbýva svedomitosti, tam učenosť učenca, sila občana, moc vladára sú záhubou a nie oporami štátu. Tam učený svoju učenosť použije na vykoristenie bližného, silnejší svoju silu na potlačenie slabšieho, vladár svoju

moc na olúpenie práv poddaných. Vštepí do duší svojich vyznavačov cit svedomitosti, vypestovať ho v nich v mohutného veliteľa, to drží Cirkev za svoju najsvätejšiu povinnosť, za najmilšiu starosť. Toto sú všetky jej obradné úkony, pobožnosti, vyučovania, kázne, vysluhovanie sviatostí, zvlášte sviatosti pokánia. Jej vyznavačov všetko upamätáva na povinnosť zadržať čistým svedomie, ako ten kvet. Múry bytov im hovoria, najsilnejšou hradbou je nepoškvrnené svedomie. Búrka im uvádza na pamäť večného Mstiteľa poškvrneného svedomia, a bez olutovania cez deň spáchaných hriechov. Najtúžobnejšou ich modlitbou je tá za čisté svedomie: Asperges me Domine hysoppo et mundabor, — pokrop ma Pane hyzópom, abych očistený bol, — Lavabis me et super nivem dealbabor — Obmyj ma, abych nad snáh belší bol. A čo ženie jej vyznavačov do tejto modzgy umorujúcej, nevery rozrývajúcej duševnej práce? *Viera*. Skalopevná, vrchy unášajúca, svety podmaňujúca viera v Boha a v nesmrteľnosť duše. Táto viera je pre kresťana-katolíka neviditeľným rezervárom ohromných duševných energií, z ktorého čerpá sily v borbách a v pokušeniach života. Je spolu tajným prameňom neopísateľných duševných slastí, o ktorých človek-svetár pojmov nemá. Nemá pojmu preto, lebo jakživ neprežil pocit pokoja, prýštiaceho z viery vo všemohúcu otcovskú ruku Božiu, v blýskaní bleskov a v hrmení hromov, neprežil sladký pocit, rozhostiaci sa v duši pri dôveryplnom volaní „Otče náš, ktorý si na nebesiach“. Nemá pojmu o tom, že aká slasť v šumení stromových listov, počuť šelest krídel anjelských, v otvorenom hrobe vidieť bránu do ríše nevidaných krás, za zapádajúcim slncom tušiť raj nesmiernych bájov. V hlaholu zvonov počuť hru nebeských hárf, v chráme mať pieseň neba, v oltári trón Boha, v zlatožiarnom ornáte lúč nebeskej slávy. Za túto dušu nebeskými slasťami zaplavujúcu vieru môžeme ďakovať Cirkvi. Ale o tomto zvieracím ľudom darmo vyprávaš, ako slepému o farbách, hluchému o tónoch — oni vše budú starú otrepanú frázu *kúst; ani*

svedomie, ani vieru nepripustia k hmotnému zveladeniu človeka, zato sú zbytočné, zato miesto vypočítania blahodarných duševných účinkov viery uvedieme niektoré príbehy zo života, čo makavé dôkazy nezbytnnej potreby viery pre spoločnosť ľudskú.

V živej pamäti vám bude ešte krvavá hra Rusko-Japonskej vojny, ktorá sa skončila porážkou Ruska. Celý svet sa divil takému výsledku vojny. Žiaden by nebol veril, že prvá veľmoc sveta utrpí porážku od 3 razy menšieho nepriateľa. Len po uzavretí mieru vyšla na svetlo pravá príčina porážky ruského obra. Dôstojníci a úradníci, ktorí mali dodávať vojsku šaty a stravu, poukázané sumy zpreneverili. Zavítala tvrdá ruská zima. Pluky nemaly šatsva, mužstvo stravy, a to je zkusená vec, že hladným a nahým vojskom nedajú sa víťazstvá vydobyť. Ruskí vojaci sťa muchy padali, ktorí hladom, ktorí zimou. Koniec bol uponižujúci mier. Rusko sa muselo zrieknuť dvoch provincií: Mandžurie a Korey. Len do jedného hradu, do Port-Artura vrazilo Rusko 1600 milión rublov. Hľa, keby v tých ruských úradníkoch bolo bývalo svedomie, koľko ztrát sa mohlo usporiť, koľko ľudských životov zachrániť.

Druhý príklad. V roku 1910. pustošila vo Francúzsku nepamätaná povodeň. Dve hlavné rieky Francúzska, Sejna a Loár vystúpily z brehov a zaplavily okolie. Voda sobrala celé vsi, mosty, železničné násypy, vlaky a tisíce životov. V samom Paríži narobila povodeň do 30 milión K škody. A čo zapríčinilo túto povodeň? Lesy vrchov, kde majú stoky menované rieky, predala vláda jednej židovskej účastinnej spoločnosti. Spoločnosť tá chcela rýchlo zbohatnúť. Požiadala vládu o ľubovoľný výrub hôr. Nežiadala to darmo. Hory tie však v rokoch veľkých sňahení miernili topenie sa sňahu. Členovia ministerstvu sa nádejali, že tak skoro nebudú veľké sňahy. Povolili. Spoločnosť rúbala hory a zlomkrk. V zime v roku 1909. napadlo vo Francúzsku neobyčajne mnoho sňahu. Jarné teplo, pretože nebolo lesov, čo by boly sňah udržaly a odmäk miernily — v rýchlom tem-

pe topilo sňach a tak prišla opísaná pohroma. Predsa nenie svedomitosť natoľko zbytočným haraburdím.

Tak iste vám bude v pamäti ešte topenie Titanika. Bola to z najväčších morských lodí, zato jej dali meno Titanik, obor. Mal byť takej ohromnej veľkosti, že na mori nepohnuto stál, ako by bol položený na pevninu. Mašinériu mal tak silnú, že i v búrke jachal nezmenšenou rýchlosťou. Bol složený s viacerých častí, v páde, že by bol narazil na skalu, s neporušenou časťou, ktorá bola jedna menšia loď, — mohol ďalej plúť. Zdanlive bol Titanik zabezpečený proti všetkým nehodám. A Titanik sa predsa stal obeťou nehody. Jeden ľadový vrch ho rozpolil, v úplnom smysle slova ho rozdrúžgal. Príčina? V osudnú noc držali na lodi bál. Do polnoci víril tanec, tiekly opojné nápoje. Cestujúci, námorníci, kapitán lode, slovom, čo bolo živé na lodi, zaspalo. Žiaden nezbadal ticho, nezbadane plávajúci vrch ľadový. Otrasm srážky zobudení zábavníci sa našli v studených vlnách mora. Loď ich bola vyzbrojená všetkými vynálezmi vedy, ale kormidelníkom chýbala ostražitosť, zato všetky vymoženosti techniky nevedely zachrániť ich od záhuby.

Z uvedených príkladov vidíme, že svedomitosti, spočívajúcej na úprimnej bohaboynosti, je potreba i v dobe vedy, kultúry a pokroku. A tieto uvedené príbehy sú len ukážkou. Veď nie je novinového čísla, v ktorom by nečítal človek o kmínstve, šudierstve, vražde, samovražde a o podobných. A tu nech nehútorí žiaden, že to všetko je z nedostatku vzdelania. Tým padelajúcim ruským úradníkom, tým špinavé obchody robivším ministrom, tomu námorníckemu kapitánovi, čo tritisíc ľuďom pripravil hrob, nez bývalo vzdelanie, ale im zbývala svedomitosť, kľíčiaca a mohutnejúca na pôde bohaboynosti a bohaľúbosti.

Na dodatok, že aké poklady skytá Cirkev svetu pestovaním ctností viery a svedomia jeden jasný dušu povznášajúci obraz od Colomu! Hlavný dejateľ novelly chýrneho tohoto španielskeho spisovateľa bol deckom

jednej bohazpustlej žobráčky, ktorá ho zaspavšieho so svojím súložníkom, schválne nechala v jednom lese. Jedna zbožná, bezdetná vdova si vzala chlapca k sebe. Z chlapčiska často vybúšila zdedená zlosť. Ale jeho nová matka si silno zaumienila vychovať z holomka dobrého kresťana a čestného človeka. S láskou, modlitbou, a keď bolo treba s prísnosťou sa jej to podarilo. Z holomka stal sa šťastný, poriadny mládenec. Stalo sa raz, že k súdu mestečka, v ktorom náš mladík býval, doviedli jedného žobráka a žobráčku, ktorí zavraždili hospodára, čo im nocľah dal. Dlhو trvalo vyšetrovanie. Bolo počuť, že vrahovia sa vo väzení čo najpohoršlivejšie chovajú a ani najmenší znak pokánia nedajú poznať na sebe. Duchovného správcu mestečka, ktorý ich chcel pripraviť na prijatie sviatosti pokánia surovo odpúdili. Duchovný otec v nedefu pri službách božích vyzval svojich veriacich, aby sa modlili spolu s ním pri sv. omši za nešťastníkov, aby im Boh dal milosť obrátenia. Ale modlitby kresťanskej obce zostaly nevyslyšané. V tom čase robil náš Ranoke (Ranoke bolo mu meno) vo väzení voľáku prácu (bol stolárom). Väzni v ustálenej hodine sa prechádzali na dvore väzenia. Ranoke ich mohol všetkých vidieť. V zlopestnej žobráčke, vrahyni, s úžasom poznal vlastnú matku. Ako by mu boli nôž bodli do srdca, celý premenený dcíel domov. Celý deň a noc mu tanula pred myslou postava matky, žobráčky, a zunely v sluču slová duchovného: „zdá sa mi, že sú naše modlitby marné, zatratenie nešťastníkov je nevyhnutné“. A Ranoke vytúšil prostriedok, ktorým by sa duša matkina dala zachrániť. Ale určité slová dať svojmu tušeniu sa bál. K tomu bol slabý. Cítil, že telo tomu tušeniu musí iné dať. Po rannej sv. omši — ako bezvládný nástroj jednej vyššej, silnejšej vôle išiel na faru. Sám nevedel ako, zaraz bol pred svojím duchovným. Rozpovedal, ako zpoznať vo vrahyni svoju matku, a potom, na celom tele sa trasúc, čakal slová duchovného. Ten v celom priebehu zaraz zbadal riadenie Božie, a za to hneď bez všetkého úvodu mu riekol: Synku, ty musíš spasiť dušu svo-

jej matky, ty ju musíš, a len ty ju môžeš spasiť, tak že pred celým svetom uznáš ju za svoju matku. Oheň tvojej synovskej lásky roztopí ľadovú kôru jej srdca. Ako nevedel, ako sa dostal dnu, tak nevedel ani to, ako sa dostal von. Celú noc prebdel bez sna. Anjel zlý bojoval v ňom s anjelom dobrým. Zlý anjel mu šeptal, čo povie svet, ako sa ukáže medzi kamarátmi, keď sa dozvedia, že si syn vrahkyne, žobráčky? Dobrý anjel mu šeptal: ratuj dušu matky svojej, len ty ju môžeš zachrániť, žiadon iný. Vyčerpaný duševným bojom, a nerozhodnutý na ráno zaspal. Vo sne videl matku medzi zatratenými. Vražedelným pohľadom sa dívala naňho, a sypela: buď prekliaty, ty vrah mojej duše. Ráno vstal rozhodnutý ratovať dušu matkinu za každú cenu. Obliekol sa, šiel na faru. Sdelil duchovnému svoje rozhodnutie. Spolu išli do väzenia. Výrok smrti už bol vyneseny. Na druhý deň sa malo diať vešanie. Spoločnosť pozostávajúca krom dvoch zo súdca a strážnika vstúpila do temnice odsúdenej nekajúcnice. Sedela zanorená do myšlienok. Na šramot návštevníkov zdvihla oči. Zazrúc kňaza, začala kričať: nechcem, nechcem. A s rukami odmietavo mávala. V tom Ranoke zvolal: Mamičko poznáte ma? Ja som váš syn, Ranoke. Tu pred týmito svedkami, a zajtrá pred celým mestom vyznám, že ste mojou matkou. Pre Boha vás prosím, zachráňte svoju dušu! Vrhol sa jej k nohám, a bozkal vražedelné jej ruky. Atedy ona ako na srdci ranená ľvica zvolala: Je Boh na nebi! A slzy jej rinuly po rozorvanej tvári — slzy kajúcnjej ľútosťi. Potom prišly minuty smierenia sa s Bohom. Spovedelník takou nežnou pečlivosťou zachádzal s kajúcou dušou, akoby bol drahú perlu vykopával z vnútra zeme.

Na druhý deň sa diala poprava. Na jednom voze viezli vraha, na druhom vrahkyňu. On sa zmietal na voze ako zver chytená v pasci. Ona ticho sedela, podopieraná z jedného boku kňazom, z druhého boku synom. Bezkrvné rty šeptaly modlitbu. Ruky trímaly kríž, oči nevyjadriteľnou láskou a blaženosťou lpely na synovi. Zástup ľudu nemo kráčaľ za nimi. Doraziac na popra-

vište, kňaz začal litánie za skonávajúcich; Kyrie eleison, Kriste eleison. Otče z nebies, Bože! Smiluj sa nad nimi! odvetil ľud. Ktorý si Marie Magdaléne a Zachejovi odpustiť ráčil, smiluj sa nad nimi! Ktorý si Petra trikrát fa zaprevšieho na milosť prijať ráčil, smiluj sa nad nami! Ktorý si lotra na kríži visiaceho vyslyšal, smiluj sa nad nimi! Posledný krát bozkajúc rany Spasiteľove a čelo synovo, vyšla schodami k šibenici podopieraná starostlivým kňazom. Nad zástupom zavznel prosebný hlas: Bože, buď milostivý, hriešnej mojej duši! Ľud ako jedným hlasom zvolal: Odpusť ti milosrdný Boh! Za pár sekund boli hotoví s prácou. Zástup, kati, sudcovia sa rozišli. Popravište zostalo ako vymreté. Len jedna postava klačala na popravišti, objatú držiac šibenicu — syn šťastnej nešťastnice — čo veľkodušnosťou svojou zachránil od večnej smrti dušu svojej matky. Keby bola možno, zaletel bych k hrobu toho hrdinu lásky a objal kríž nad jeho hrobom. Vyňal jeho veľkodušné srdce, a vyzdvihol ho vysoko až po oblaky, aby svet videl, že aké srdcia mu dáva Cirkev. Srdcia zlatom lásky žiariace, oheň veľkodušnosti sa lejúce, srdcia, dľa vzoru srdca Ježišovho. Nech ju Boh žehná, oslávi a zveľadí za ne!

XI.

PREČO NENÁVIDÍ SVET CIRKEV?

S predošlým pojednaním sme dokončili svoje rozvahy o pomere Cirkvi k moderným myšlienkovým prúdom: k vede, ku kultúre, k slobode, k pokroku, socializmu a liberalizmu. Videli sme, že Cirkev k týmto myšlienkovým prúdom, na koľko ony chcú len hmotne alebo duševne pozdvihnúť ľudstvo, nasrkuje nie je nepriateľkou. Tiež zistili sme, že práve pochopovaná kultúra, sloboda, socializmus sú vítané ňou, čo pomocníci v jej práci v pozdvihnutí človeka zo zverskej úrovni na ľudskú. Zostáva nám na rozluštenie záhada: keďže Cirkev ani vede, ani

kultúre, ani socializmu nie je nepriateľkou, prečo gáňa prisahanci týchto myšlienkových prúdov na ňu? Čo je príčina nenávisti proti nej? Príčina nenávisti svetu proti Cirkvi je, čo bola proti jej božskému Zakladateľovi, Kristovi, ktorú jej božský Zakladateľ týmito slovami označil: vy ma nenávidíte, že hľadám slávu Otca môjho. Táto veta Krista Pána je rozluštenie záhady, že prečo nenávidí svet Cirkev. Nenávidí ju preto, že hľadá, bráni a šíri slávu nebeského Otca. Hľadá a bráni ju vo vede, v kultúre, v politike, v zákonodárstve, v súkromnom a vo verejnom živote, na ulici a v dome, slovom všade, vždy a vo všetkom. Z tej príčiny útoky namierené proti nej, našu lásku k nej neochabia, viac roznieťa. Nám je ona tým drahšia, čím ju viac osočujú, ako Spasiteľ je nám najdrahší v najhlbšom ponížení. Prenasledovanie je znak jej pravosti. Pekelné posmešky, vyluhané hany, to sú pluvaje z čela Kristovho, prípadné krvavé prenasledovanie sú pruhy z tváre Kristovej, učinené bičmi pohanskými. No my z týchto pruhov krvožížnivosti, z týchto pluvajov diabolskej zášti, z toho trnia nežičnosti poznáme v nej pravú nevestu Kristovu. Vieme, že tie modriny sú pre nás jej údelom, a zato drahé sú nám jej modriny, ľúbe jej pruhy, poctyhodné jej nezdoby, ako milujúcim dieťkam sú ľúbe vrásky na tvári matkinej, ktoré zorala starosť, striebriny v jej vlasoch, ktoré zbelely trudy za ne. Boh jej odpiaľ, osláv a žehnaj za ne!

XII.

VEĽKODUŠNÁ ODPOVEĎ CIRKVI

Akú odpoveď má na všetky osočovania, hany a potupovania nepriateľov Cirkev? Odpoveď, akú svet len raz počul s dreva kríža: Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo činia. Modlitba umierajúceho Spasiteľa je jej odpoveďou, vymlúvajúcou prosbou; nevedia, čo činia, z nevedomosti činia tak. Nestačí jej však púha výmluva, ona na ceste veľkodušnosti ide ďalej, a prosí pre nich

milosť, ktorej šťastlivou účastnícou učinil Boh ju samu. V cirkevných hodinkách deň čo deň dáva v ústa svojich kňazov prosbu: osvief, Pane, tých, čo v tme a v tieni smrti sedia! Toto je jej odpoveď na útoky nepriateľov. Ó, ponížená nevesto Kristova, hodná opravdu tvojho nebeského ženicha. A akou vynaliezavou ju činí láska v priamľúvaní? Ako zemská matka vystihne okamžik, keď je otec najprístupnejším k vyslyšaniu, a vtedy prednesie žiadosť synov alebo sa primlúva za nich, tak aj ona ten deň prosí za svojich nepriateľov nebeského Otcu, v ktorý sa jej zdá byť najnáklonnejším k smilovaniu. Na Veľký piatok, vo veľký deň smierenia a smilovania volá k nebeskému Otcovi, aby prehliadnul všetky ich previnenia. Složí ozdobný ornát, a oblečie sa len v dlhú bielu aľbu — upamätujúcu na posmešné rúcho Kristovo, v Herodesovom paláci mu dané, v šestnástich prosbách prosí za zátvrdlivých židov, za nešťastných pohanov, a za zaslepených nevercov, za najväčších svojich, Krista drahého nepriateľov. A v podvečer tohože veľkého smierneho dňa, keď šero rozloží svoje tmavé krýdla, keď bôle nemocného sa zväčšujú, aj ona dvojnásobne cíti boľasti opustenosti. Vyrvú sa z jej ubolenej hrudi dušu rozrývajúce náreky (lamentácie) Jeremiáša proroka. — Ona je ten nešťastný Jeruzalem, ktorý nepriateľ, diabol pekelný, obral o synov, krstom svätým Bohom jej daných, ona je tá najnešťastnejšia z betlehemských matiek, ktorej satan vyrval z náručia nie smrteľné telá, ale nesmrteľné duše Bohom sverených dietok. Precíťme v srdci boľasť tejto osirelej matky, a spojme našu modlitbu s jej prosbou, riekajúc s ňou: illuminare Domine his, qui in tenebris et in umbra mortis sedent. Osvief, ó, Pane, všetkých, ktorí v tme a v tóni smrti sedia!

OBSAH:

Úvodom	-	-	-	-	-	-	-	3
I. Cirkev a veda	-	-	-	-	-	-	-	5
II. Cirkev a kultúra	-	-	-	-	-	-	-	7
III. Cirkev a sloboda	-	-	-	-	-	-	-	11
IV. Cirkev a socializmus	-	-	-	-	-	-	-	14
V. Cirkev a mravná dokonalosť	-	-	-	-	-	-	-	17
VI. Cirkev a liberalizmus	-	-	-	-	-	-	-	21
VII. Cirkev a kňazstvo	-	-	-	-	-	-	-	24
VIII. Cirkev a voľná myšlienka	-	-	-	-	-	-	-	30
IX. Cirkev a časný blahobyť	-	-	-	-	-	-	-	36
X. Čo dá Cirkev svetu?	-	-	-	-	-	-	-	38
XI. Prečo nenávidí svet Cirkev?	-	-	-	-	-	-	-	44
XII. Veľkodušná odpoveď Cirkvi	-	-	-	-	-	-	-	45